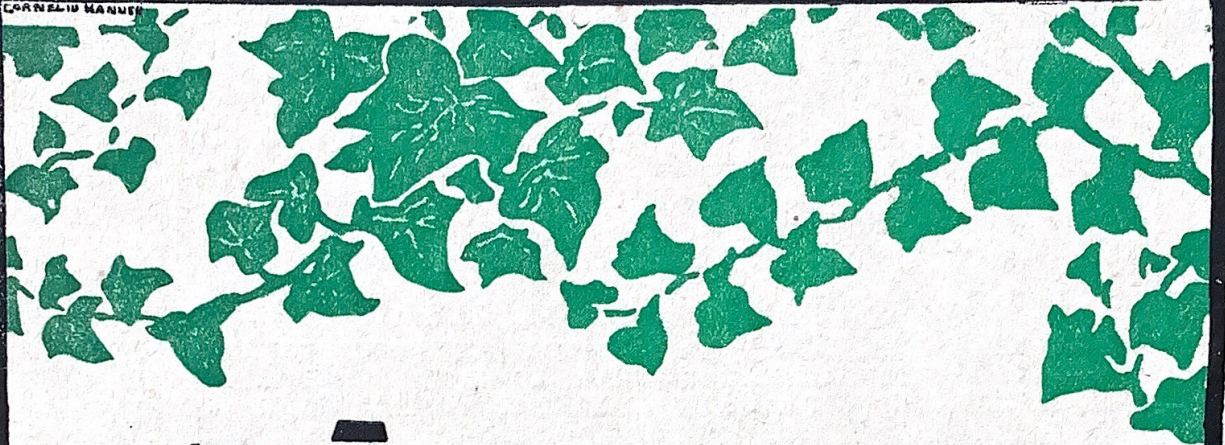

CORNELIU MANU

VLĂSTARUL

**LICEUL
„S.P. HARET”**

**Anul XIII
Nr. 7-8**

„VLĂSTARUL“
REVISTA LICEULUI „SPIRU HARET“
DIRECTOR PROF. V. V. HANEȘ

COMITETUL DE ELEVI
BARBULESCU MIRCEA, DRAGOMIRESCU-BARANGA ALEXANDRU, FLORIAN GHEORGHE
LAZARESCU DAN, MANOLESCU-MIHAIL, ROMNICEANU MIHAIL, cl. VIII-a
LALESCU TRAIAN, PALEOLOGU ALEXANDRU, POPESCU VICTOR cl. VII-a

Redacția și Administrația:
LICEUL „SPIRU HARET“, STR. ITALIANA Nr. 31 / BUCUREȘTI

ABONAMENTE: PE UN AN 40 LEI
8 LEI — ACEST NUMAR — 8 LEI

ANUL XIII

Nr. 7-8

SUMARUL

Oltul	Al. Dragomirescu-Baranga
Mănăstirile din Valcea	Mircea Barbulescu
Ideii în legătură cu Brașovul	Dinu Manoil
Chelle Bicazului	G. I. Florian
Sibiu	Petre I. Antonescu
După întoarcere...	Mihail Manolescu
Drumeția	Al. Rădulescu
Sfârșit	Mihail Romniceanu
Natură vie	Th. Trancu
Jerfa	M. Boismard
Paul Gustav	S. Armășescu
Și totuși, e de aur	Dan A. Lăzărescu
Valoarea lecturilor	Alice Clejan
Origina și locul formării limbii române	Al. Dragomirescu-Baranga
Despre putințele genului amintirilor	M. Barbulescu
Somnul și Moartea	Mario Fischer - Galați
Insemnări	Dinu Pilat
Priveliști românești	Ilie Georgescu
Foarte modeste observații... „Neo-semă nătorim	A. D. B.

OBSERVARI — CULTURALE

Clisee de D-1 Prof. Tiberiu Ionescu

VLĂSTARUL

Anul XIII, No. 7-8 / Revista Liceului „SPIRU HARET“ / 1937

Oltul

A avut de mamă pe Hâșmașul mare, iar tată i-au fost plumburii nori de timpurie primăvară.

Când a venit pe lume, ursitoarele i-au proorocit un mândru viitor. Înainte de a se naște, în Cartea din ceruri a fatalității, scria că va fi rege. Era din aceeași gîntă din care eșise Nilul, Gangele, Tibrul sau Rhinul... Era predestinată a îndeplini o misiune în lume, a se înfrăți cu oamenii, cari pașnici, veniseră să-i fie tovarășe, să-i aperse, să-i unească și să-i reprezinte pe ei în lumea cea mare. Avea spiritualitate...

Oltul avea să străbată un șir de munți volnici, la poalele cărora și de o parte și de cealaltă vor sălășlui oameni blajini, mândri și cu frica în Dumnezeu Marele. Cu Ei și cu nici un alt venetic, El avea misiunea mesianică de a se înfrăți.

Acolo sus de unde a pornit el la vale, copiii sgiobiu, sărind din stîncă în stîncă, a cunoscut prima dată pe frații lui; erau munteni cu plete marie ce le cădeau pe spinare, cu ochii albaștri ca luminăla cerului, cu sufletul blînd ca înfățișarea oilor ce îi întovărășeau întotdeauna. Însă aprigi la mînie ca trînzetul atunci când coboară din castelul său de apă.

Oltului nu îi se păreau străine aceste făpturi, ce îi vor îngăna murmurul său neînecat, cu cîntecul bucuriei și jalei lor.

Nu scria oare în Cartea cea Mare că vor fi frați în veci?

Nunta lor s'a făcut îndată!

...E mult de atunci, pe vremea când erau pe lume Feți Frumôși și Ilene Cosănzene...

Apoi Oltul a crescut, a eșit la lumină, a dat de o paște întinsă.

Aicea avea loc mare, putea să-și desvăleie în voce talentele sale de viitor mare cuceritor de lumi.

Geniul începe să prindă contur...

Frații săi mai mici, îi întovărășeau și aici, erau doar puțin deosebiți de soții copilăriei lui. Pe ăstia nu îi mai întovărășeau mioare, erau o leacă mai întunecați și stăteau me-

reu sprijiniți pe coarne de plug... Și ap i flăcăul Olt și-a croit drum mai departe...

Când i-a stat Carpatul în față, atunci mândru și hotărât și-a adunat apele și i-a învins...

După ce a trecut muntele, Oltul s'a arătat lumii în toată vigoarea sa, a devenit bărbat... Aici Oltul e mai volnic și mai matur de cât oriunde.

Si oamenii cu cari și-a înfrățiți destinul, tot aici, își vor găsi prima lor maturitate...

Mai departe Oltul îmbătrânește, vigoarea ce-i mîna apele — manifestarea geniului său — scade și coboară moltece și gîrbov, pînă ce își pierde și apa și numele în Dunărea tuturor.

După ce Oltul străbătuse toate cinurile, pînă a ajunge boer mare, timp de multe veacuri s'a înfrăți cu poporul care l-a întovărășit necontenit. Și între Olt și Daci s'a legat trunică frăție.

Și multe au fost de atunci...

A venit depe tărîmurile fratelui Tibru, un împărat ce a dat lumină, mai multă, Decilor... Și-apoi au venit neamuri venetice și crude...

Oltul a simțit atunci pe grumajii reci ai undelor sale, picurînd lacrimi fierbinți. Apoi au plecat barbarii și s'au închegat Românii... Și-acolo unde era mai mic Oltul, parcă folosind copilăria și neputința lui, s'au așezat fără teamă Mongolii.

Multe lacrimi au vărsat atunci Românii de dincolo și lacrimile lor purtate în pletele Oltului, veneau la cei de aici.

Și Oltul i-a înfrățiți pe Ei și s'a înfrățiți cu Ei...

Și apoi a venit Ziua-Mare... și Oltul a curs într-o țară...

Și acum tinerii se îndreaptă cu smerenie spre Mesianicul Olt. După ce au urmărit undele sale, coamă de leu, îi spun, ca poetul Lui:

„Bătrâne Olt — cu buză arsă“

„Îți sîrutăm unda căruntă...“

AL. DRAGOMIRESCU-BARANGA

Manăstirile din Vâlcea

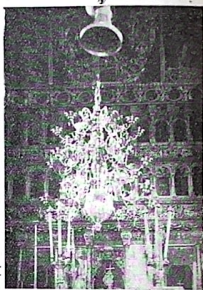
Spre deosebire de mănăstirile din Bucovina, păstrate aproape toate în forma originală, cu pictura și odoarele timpului, cele din Vâlcea s'au ruinat în mai multe rânduri așa că cele mai vechi au suferit cel puțin vre-o reparație mai mică ce nu schimbă prea mult. Aceasta e cazul cu Mănăstirea Arnota, reparată de Constantin Brâncoveanu, dar nu radical, și mărită prin adăugarea unui pridvor cu stâlpi. Cozia și Bistrița, însă pe lângă aceste mici reparații au suferit și refaceri atât de însemnate încât, în cazul Coziei abia se mai poate bănui care va fi fost înfățișarea originală, iar la Bistrița nici atât.

Acosta deoarece Cozia a fost refăcută sub Mihnea în 1589 și sub Brâncoveanu în 1706, timp în care influența străină era redusă la cea bizantină, strict opusă inovatului, duhul bizantin încremenind în formele născute cam pe vremea lui Justinian. Bistrița a fost însă reclădită de către Barbu Știrbei, în secolul trecut când meșterii însemnau numai istoria faptelor vitejești ale domnilor și nu și un anumit suflet de care nu trebuiau să se rupă ci să-l continue îmbogățindu-l.

Față de mănăstirile de care am vorbit mai sus Horezul este singura ce s'a păstrat în forma ei originală așa că prin comparația celorlalte cu ea, se poate să cite sunt caracterele vechi ale bisericilor, la care s'au adăugat cele ale stilului brâncovean.

Din punct de vedere arhitectonic, mănăstirile vâlcene se deosebesc foarte puțin între ele. Sunt în stil pur bizantin, au pridvor cu stâlpi iar zidurile sunt împodobite cu sculpturi, flori, frunze, păsări, cari prin perfecțiunea de lucru și prin belșugul cantitativ arată că sunt făcute în timpul Brâncoveanului.

Ceva mai deosebită apare pictura, din care avem produse din toate secolele. Cea mai veche urmă este cea din pridvorul Coziei, purtând data 6894 adică 1386 și înfățișează cele șapte sinoade ecumenice. Scenele sunt mici și sunt compuse destul de naiv, câțiva bărbați cu fețele schematic, haine negre călugărești, uitându-se toți în aceeași parte și înconjurați de un zid. Poate a fost vre-un meșter grec care și-a adus cu el canoanele, căci pictura Eolnței (biserica lui Petru Vodă și a boerilor crăioveni, de peste drum de Cozia) făcută de Marin și Radoslav (numele arată pe unul român) are alte caractere. Este mai primitivă, fără sens arhitectural, cu trăsături aspre și tari iar lipsa de compoziție este înlocuită prin armonia colorilor. Schematismul bizantin nu mai este respectat. Desigur artiștii noștri n'au cunoscut perspectiva, ci îmbunătățirile se în-

„Candelabralul sfânt al mănăstirii Horezu”

dreaptă către umanizarea figurilor și către o perfecționare a simțului armoniei colorilor.

Direcția aceasta a evoluției picturii bisericilor muntene se poate urmări foarte bine la mănăstirea Arnota, prima jumătate a secolului al XVII și la mănăstirea Horez, prototipul perfect al artei brâncovene. Chiar meșterii lui Mateiu Basarab încercau să dea o anumită expresie a feței, echivalentul unei stări sufletești, depășindu-se astfel de imobilitatea tipic bizantină. Sufletul românesc, opus oricărei repetiții, în care numai abilitatea mâinii are preț, fără a traduce o vibrare sufletească, se îndreaptă astfel către o pictură proprie pe care însă împrejurările protivnice au împiedicat-o să se nască. Căci pictura Horezului o putem privi ca românească. Figura lui Hristos este o față de Muntean, așa cum se întâlnesc prin partea locului destule.

Fețele Arhanghelilor Mihail și Gavril sunt vii și cu o grație dulceagă, iar ochii lor au o privire întrebătoare. Toate acestea sunt inovații ale stilului ce a fost numit valah.

Epoca brâncoveană s'a arătat deci productivă și în acest domeniu, nu numai în acela al arhitectonice, unde influențele apusene au fost fericit asimilate, și al sculpturii, unde s'a ajuns la o perfecțiune poate prea încreștă, dar de bun gust. Crearea aceasta a unui stil pictural românesc mai învederează încă și originalitatea sufletului românesc care dacă nu s'a putut încadra într'un stil străin și-a creat unul mai aproape de sine.

M. Bărbulescu

Idei în legătură cu Brașovul

Suim încet pe cărarea ce duce spre cetăție și ne oprim într'un loc de unde poți îmbrățișa cu privirea întreg orașul, ce se întinde în câmpia Bârsel, la poalele Tâmpel.

Privit de sus orașul are aspectul unei cetăți asediate: în miloc primele așezări săsești, uliți strâmte, case înalte băgăte una într'alta, ziduri groase, acoperișuri de țigla inverzită, între care domină Biserica Neagră și Primăria, iar de jur împrejurul zidului ce înconjoară acest nucleu, sunt casele românilor asediați, case mai mici, mai resfirate, mai prietenoase. Este într'adevăr curioasă această așezare, pe care n'am observat-o până când nu ne-a atras atenția asupra ei d-l doctor Sasu, directorul arhivelor din Brașov, căruia îi aducem mulțumirile noastre călduroase, pentru interesul pe care l-a arătat față de dorința noastră de a cunoște, fiindu-ne tot timpul cât am stat în Brașov, un ghid neprețuit. Această așezare a caselor, ne spune d-l Sasu, se datorește faptului că, până la sfârșitul secolului trecut nu era permis Românilor să aibă locuințe în oraș propriu zis, care era înconjurat de ziduri ce au rămas și astăzi, și astfel Românilor erau nevoiți să-și clădească locuințe în afara orașului. Deasemenea, Românilor nu aveau voie să stea în oraș după ora 7, când se închideau porțile orașului, ca nefiind cetățeni ci națiune nerecunoscută oficial și nici nu aveau voie să fie târguri în afara orașului, astfel că fiind nevoiți să-și cumpere tot de ce aveau trebuință din oraș, erau întodeauna în strictă dependență de Ungurii și Sașii negustori, cari le vindeau ceace vroiau și cum vroiau.

Această desconsiderare a Românilor, n'a împiedicat totuși pe brașovenii unguri și sași, să aibă tot comerțul lor îndreptat spre țările române și în special spre Muntenia, chiar dela înființarea orașului.

Piața marțială de desfacere a produselor Brașovului a fost totdeauna Muntenia și datorită acestui fapt, domnitorii munteni au fost totdeauna în bune legături cu Brașovul. Există un document relativ la relațiile economice dintre Brașov și Țara Românească care datează de pe timpul lui Vlaicu Vodă, prin care domnitorul încuviințează intrarea fără vamă în țară, a produselor brașovene.

Arhiva din Brașov mai păstrează și alte câteva documente, cari fuseseră trimise în timpul războiului împreună cu tezaurul Țării la Moscova și care au fost de curând remise primăriei, prin care diferiți voievozi ce s'au succedat la scaunul Munteniei reînnoesc convenția făcută de Vlaicu Vodă. Printre aceste documente, este de remarcă cel al lui Vlad

Tepeș, pe care se vede foarte bine pecetea domnitorului și cel al lui Mihai Viteazul, semnat de mâna voievodului.

Dar relațiile Românilor cu Brașovul nu s'au oprit aici. Brașovul a început a fi și un centru cultural și un oraș în care refugiații politici din Țările române puteau găsi adăpost la nevoie. Este cunoscut din istorie că nu un singur domnitor a găsit refugiu la Brașov când venea în conflict acut cu Turcii și nu vroia să fie prins de armatele acestora; până când și Petru Rareș a ajuns să ceară ospitalitate Brașovului. Dar nu numai domni, ci și boeri refugiați din cauza politice, se stabileau tot la Brașov, astfel că se formase aproape o colonie de aristocrație română la Brașov.

Așa se explică de ce diaconul Coresi a găsit așa de repede sprijin bănesc pentru tipărișturile lui. Era ajutat și de Români de acolo, nu numai de primarul Luca Hărăjilă și de căpetenia Sașilor Hans Begner, care se crede că era și el de origine română (Hans Begner).

Datorită acestor strânse legături comerciale cu Români, Brașovul ajunsese prin secolul al XVIII-lea să aibă mai mulți locuitori decât chiar Buda-Pesta, ceea ce a făcut pe unguri să interzică comerțul Brașovului cu țările române. Acestei interziceri i-se datorește, în parte, dezvoltarea economică pe care a luat-o valea Prahovei în a doua jumătate a secolului trecut căci, dacă ar mai fi existat comerțul cu Brașovul, cum produsele erau destul de efține și în orice caz mult superioare celor ce ar fi putut fi fabricate la noi, Români nu ar mai fi simțit nevoia, decât mult mai târziu probabil, de a începe o dezvoltare a industriei naționale.

Și din punctul de vedere cultural este important Brașovul pentru țările române pentru că, cum am mai spus, aci s'au tipărit primele cărți românești.

Nu trebuie să ne închipuim însă că faptul se datorește iubirii mari pe care o aveau Ungurii și Sașii față de Români.

Scopul urmărit a fost mult mai simplu sau, mai bine spus, mai egoist. Se urmărea trecerea Românilor la Calvinism sau Luteranism; nici scopul nu era bine definit pentru că forma de religie, s'a hotărât abia în sec. XVI când Sașii sub influența lui Ion Honterus au trecut definitiv la Luteranism și vrând să câștige și pe Români la religia lor, au ajutat la tipărișturile bisericilor, cu tendințe luterane în limba română. Astfel a fost tipărit un catehism românesc la 1544, care pare a fi prima tipăriștură în limba română, din care însă nu

a mai rămas nici un exemplar. Pe de altă parte Ungurii, trecând și ei de la Catolicism la Calvinism, au căutat și ei să atragă pe Români la religia lor, astfel că au ajutat și ei la tipărirea de cărți bisericești în Limba română, așa încât apare la 1582 Palia dela Oraștie tradusă din Ungurește de către adepții Calvinismului. Rezultatul a fost că, dacă nici Sași nici Ungurii nu au reușit să ajungă înima dorită, au reușit însă în altă direcție, tocmai aceea în care nu doreau: au reușit să deștepte sentimentul național la Români din Brașov și din toată Transilvania mai apoi. Dar activitatea culturală românească a Brașovului nu se oprește aici. În 1639 Gh. Bariț înființează la Brașov „Foia pentru minte, inimă și literatură” și mai apoi „Gazeta Transilvaniei”, un ziar de informații care apare și astăzi încă. Ambele gazete figurează printre primele ziare românești de peste Carpați.

După cele văzute până aci, ar fi de așteptat ca în ziua de azi Brașovul să fie cel mai românesc oraș din Ardeal, să fie un centru de cultură românească, să aibă aspectul cel mai românesc dintre toate orașele ardelen. Din păcate însă suntem departe de a putea face astfel de afirmații ci suntem conștrânsi mai degrabă să observăm o vizibilă dominație a spiritului unguresc. După aproape douăzeci de ani dela război, mai există încă Unguri brașoveni cari nu știu românește, mai există astăzi firme numai cu numirea ungurească și săsească, sunt și câteva unde numirea românească este tocmai la urmă, există unele numai pe ungurește. Poate fi într'adevăr și rea voință a Ungurilor și Sașilor dar cred că mai degrabă este indolență din partea autorităților, ceace face ca Români să se simtă aproape străini în Brașov.

Este o datorie sfântă față de memoria eroi-

lor din „compania morții” din Focșani, cari au murit până la unul apărând Brașovul în 1916, ca să căutăm a schimba cât mai mult starea de lucruri și se pare că o schimbare se va produce într'un viitor cât mai apropiat.

Datorită climei și poziției sale, Brașovul este din ce în ce mai des vizitat de sportivi mai ales, cari dat fiind mijloacele actuale de comunicație pot ajunge dela București la Brașov în 4 ceasuri; datorită fabricilor se pare că se va dezvolta în Brașov o puternică industrie românească; și în sfârșit datorită poziției foarte favorabile din punct de vedere strategic se pare că Brașovul va fi centrul militar al României. Un oarecare început s'a și făcut, pentru că se caută să se grupeze fabricile de armament în jurul lui; ar fi de dorit de asemenea să fie prevăzută cu toate instalațiile necesare, pentru a putea servi într'un eventual caz extrem foarte regretabil de altfel, de refugiu populației bucureștene. Ca să nu se mai repete trista experiență din anul 1917 când lașul s'a dovedit a fi complet incapabil de a adăposti un număr de oameni superior celui din timpuri normale.

Dintre toate aceste eventuale posibilități de realizare însă, aceea care va deveni cu siguranță o realitate este cea economică. Eu cel puțin, văd Brașovul un bogat viitor economic, și nu ar fi exclus ca în câțiva ani să ajungă la vechia-i faimă, când desimea lui în trecea pe aceea a Budapestei, cu alte cuvinte să ajungă a fi al doilea oraș din țară din punct de vedere al populației și primul din punct de vedere industrial dacă și aci este un dăcă, exploatarea petroliferă nu se vor grupa definitiv în jurul Târgoviștei și nu va face ca aceasta să redevie o capitală modernă, a României economice.

Dinu Manoil

Sibiu

Privind pe harta României, locul unde este situat orașul Sibiu se poate observa dela primul moment că el se află tocmai la deschizătura trecătoarei Turmu-Roșu, care leagă Transilvania de mijloc cu Oltenia estică și cu Muntenia vestică. Deci imediat vom ști că avem a face cu un centru important din toate punctele de vedere.

Într'adevăr nici istoria nu desminte aceste prime presupuneri.

Sibiul este unul din orașele formate prin colonizări de populații străine la granița Ardealului, colonizări datorite regilor unguri.

Cunoscut încă, de pe la anul 1223 sub nume-

le de „Hermanstadt” Sibiul este așezat actualmente pe ambele maluri ale râului Cibin (Tibin), și are ca împrejurimi numai sate românești.

La început fiind o cetate de graniță deci un centru militar, Sibiul era foarte puțin întins ca suprafață. Apoi văzându-se că el răspunde unei necesități geografice și fiind locuit de populații saxone inezitate cu deosebire aptitudini pentru negoț, orașul devine încetul cu încetul, din fortăreață, un important centru industrial și comercial.

Vremuri bune au făcut ca orașul să promoveze și să ia o dezvoltare mare putând rivali-

za cu ori care burg din Europa apuseană.

La această înflorire economică, după cum era și natural, a corespus o dezvoltare culturală de mare importanță.

Orașul se înfrumusețează între timp cu o catedrală monumentală lucrată în stil gotic, a cărei construcție a început pe la sfârșitul secolului al 14 și s'a terminat pe la 1520 după diferite transformări.

O altă perioadă, de astă dată cu vremuri mai vitrege, se abate asupra Sibiului.

Dacă era el situat la un principal văd de căi de comunicații, a fost totodată și cel mai expus invaziilor turcilor cari căutau să pătrundă în Transilvania tocmai prin această parte. Ca o mărțurie a acestor vremuri sunt fortificațiile cu care era înzestrat orașul în acest timp (sec. 16 și 17) și a căror urme dăinuiesc și astăzi. Astfel se mai poate vedea și astăzi fundamentul Bastionului Heller (1551—1553) precum și Bastionul Soldisch (1622—1627).

Sibiul actual păstrează multe amintiri din trecutul lui glorios. Astfel una din porțile cetății se mai vede și astăzi și peste ea a fost ridicat tot din timpuri vechi turnul statului.

De asemenea zidul vechi al cetății se poate privi și astăzi ca o urmă a unei vieți trecute în preajma acestor ziduri a trecut voivodul nostru Mihai Viteazul în drum spre Alba Iulia.

Pe lângă cele două turnuri de apărare amintite mai sus, în acea vreme orașul s'a mai întărit cu încă vreo 40.

După ce am schitat prin câteva linii mai caracteristice istoria acestui oraș cu ulițe străme și cu porți închise în dosul cărora parcă plutesc mistere, să vedem ce influență a avut el asupra populației românești în mijlocul căreia este așezat.

Paralel însă cu această viață de burg medieval Sibiul a avut și posedă mai ales în prezent o viață specific românească, în care se oglindește în mare măsură viața Ardealului de sub dominația străină și cea de astăzi.

Sub aceleași acoperișuri, sprijinite de arcade gotice și în spatele acloșorilor ferestre cu deschideri ogivale unde se făceau miștoasele tipăriții religioase ale reformaților calvini și protestanți, tot aici la Sibiu pe la anul 1455 se tipărește „Catehismul Românesc” lucrare ce din nenorocire n'a putut ajunge până la noi.

Trebuie de asemenea amintit și rolul politic pe care l'a avut Sibiul în istoria noastră.

El, împreună cu celelalte două cetăți Făgărașul și Brașovul au fost totdeauna locul de refugiu al boierilor și domnilor din Tara Românească urmăriți și nedreptățiți de turcii hrăpitori. De altfel în catedrala evanghelică despre care am amintit mai sus se găsește mormântul

„Sibiul are străzi vesele și însorite...”

lui „Mihnea cel Rău” asasinat aici la Sibiu în fața bisericii.

La 1599, numai la 5 km. de Sibiu la Șelimbăr Mihai Viteazul întâmpină pe Andrei Batory și îl învinge având astfel drumul deschis spre Alba-Iulia unde se încoronează ca principe al Ardealului.

O altă figură, care se desparte din negura trecutului și vine să întregască un tablou al acestui bătrân oraș, este aceea a lui Gh. Lazăr înimosul român din Avrig care își va face aici la Sibiu primele studii pentru ca apoi să studieze la Blaj și Viena.

Pe la 1850 odată cu stingerea din viață a primului episcop român Vasile Moga apare în acest oraș impunătoarea figură a Mitropolitului Andrei Șaguna, de viața căruia se leagă o sumedenie de instituții, clădiri și monumente.

Printre numeroasele opere de ridicare a nivelului cultural sau artistic al românilor de aici făcute direct sau din inițiativa lui Andrei Șaguna nu se poate trece cu vederea peste: a) Organizarea seminarului de aici sub numele de „Academia Teologică Andreiană”, b) Înființarea unei tipografii cu ajutorul căreia scoate ziarul „Telegraful Român”, c) Punerea bazelor „Asociației transilvane pentru literatură română și cultura poporului român”.

Tot din inițiativa lui Andrei Șaguna se strâng fondurile necesare zidirii catedralei greco-ortodoxe care astăzi își înalță cu dreaptă mândrie semetle-i turle și domină orașul.

În 1884 Ion Slavici pune la Sibiu bazele marelui ziar „Tribuna” și crează prin intermediul acestei foi, un centru de activitate literară românească în strânsă legătură cu noua direcție dată literaturii noastre de Titu Maiorescu.

După această examinare a neîntreruptei existențe și activități a elementului românesc în acest oraș este momentul a spune câteva cuvinte despre ce particularități mai prezintă Sibiul.

Muzeul Asociației foarte interesant din toate punctele de vedere.

Muzeul Brukenthal — un fel de adunătură de tot ce s'a găsit de origine săsească și pe care Sași pun atât preț încât este interzis vederii ori căru vizitator de frica dispariției vrea unea din „prețioasele” și rarele piese de artă ce se găesc îngărmădite pe pereții acestui muzeu.

Printre cele câteva piese care prezintă o adevărată valoare artistică — în afară de coșile în serie — trebuie remarcată o piesă de Van Dyck.

VLĂSTARUL

Orașul este de asemenea împodobit cu biserică și clădiri ca: Liceul de băieți, biserica căminului Ursuline, un teatru comunal zidit pe ruinele „Bastionului Haller” un bazin de inot acoperit și utilat cu cele mai moderne metode de a lua o dezvoltare cu mult mai mare decât cea prezentă și prin aceasta să treacă înaintea altor mari orașe din frumoasa noastră țară.

Petre I. Anonescu

Jertfa

Prin jertfă se face suprema abdicare a omului dela propriul bine, dela tot ce îi este mai scump și mai intim-personal — prin jertfă el renunță la însuși sâmburele cu-lui său, care-i cere să se crute, la însuși instinctul vital, care-l determină atât de mult între hotarele intereselor și plăcerilor sale. Prin jertfă elanul de dăruire este întreg și necondiționat în afara de rațiune convenabilă, în cât rămâi anulată gest și inert, ca un pisc sterp, după ce sfântul egal și inert, ca un pisc sterp, după ce sfântul gest și consumat. De aceea jertfa, în înțelesul ei absolut, se întâmplă numai odată. Este una și definitivă. Nu o poți repeta.

Sunt, mai întâi jertfele spontane, nereflectate, care în cât durată unui fulger și pe care nu le-ai mai putea face, un minut mai târziu, dacă ai sta să șovăiești sau să cugești. E nebunesc, fantastical, dar sublimul act al celui ce se aruncă în mare, să-și mântuie semenul necunoscut, dela înec, uitând că el însuși nu știe să înnoate. Aceștia sunt eroii simpli, întâmplători, ai unei clipe generoase, de solidarizare și milă, cari — sub un subit impuls — au trecut, fără știți, peste propriul instinct de conservare. Nu sunt eroii de vocațiune.

Dar mai sunt jertfele grele și îndelungi, conștiente, care în toată viața, care sunt un interminabil martiriu. Ele isvorăsc dintr'o tărie morală înaltă, dintr'un caracter imutabil și plin de fervență. O continuă febră, o aplicație spre devalamentul creștin și ardent, o desbrumă totală de sine însuși, o renunțare fără limită la egoismul meschin, inerent fiecăruia, o transparență în afară de sine, într'o idee sau într'o ființă iubită, — sunt haruri de suflul, de sublimare unică, ce i s'au dat omului-erou. Jertfa se poate petrece lăuntric, restrâns, cu un caracter individual, psihologic, de pildă în supra excaltare a iubitorilor, care depășesc

frunțile morții. Dar jertfa mai poate avea un caracter mai larg, social, în slujba maselor și cu rasfrângere asupra lor. Atunci, este mesianică, apostolică. De orice natură ar fi însă, ea înflorește și-și dăruie bujorul de sânge din bunătate, din iubirea eminentă creștină. Este singurul sentiment absolut desinteresat. Este singura ofrandă ce nu-și cere, înapoiată răsplata, este singura combustivă care purifică.

Dar este o voluptate în jertfă? Sacrificiul de sânge, până la lipă, care-ți frânge oasele pe roata suplicului, mai începe în sine, subtila mângâiere, crescută din sudorile morții a celui ce se sacrifică? De unde răsare nepământeană iluminare în ochii injectați, rostogoliți convulsiv? Sentimentul de împăcare și dulce risipă în propria ta dispariție, de unde inunndă în ceasul apusului?

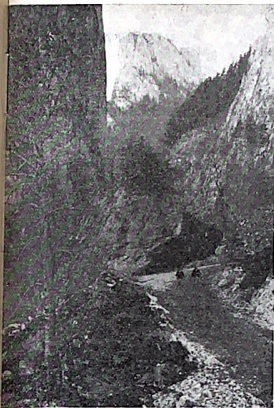
Noi credem, că din însăși mulțumirea ofrandei, când se știe de folos, din însuși sentimentul de dragoste pură, când poate să ajute.

Ne iubim, poate în alții? E un sentiment egoist, deghizat. Un spirit mizantrop ar putea să aline în sensul acesta. Dar ce fel de iubire de noi înșine — derivată în altmneva și în altceva — ar putea să fie aceea, care cere propria noastră picire, erispată și definitivă, în noaptea unde nimic nu răspunde.

Nu. Să nu ne mișim în sofisme paradoxale, în cazuistică stearpă, dintr'o amărăciune inuștilă, ori din dorul de a părea interesanți.

Sfânta mucenicie n'are cuvânt să se apere. Ea se întâmplă în mare tăină, în gravă tăcere, în cât ochii oamenilor nu pot să o vadă și nu pot să o creadă, iar dacă o scriu în cărți li se pare numai o legendă frumoasă pentru mințea copiilor și pentru îmbătărea mulțimilor, cari trebuie să fie blânde și stoice.

Marcel Boisnard

O minune românească: Cheile Bicazului

Trei zile de-arândul am pășit peste praguri de citorii voveodale, am sărutat, cu alte băți de inimă ca altădată, icoane pe care se lăpseră lung buze subțiri de domniță, născute pentru murmur de rugăciune în așteptările întoarcerilor, icoane pe care abia aveau vreme să le atingă buze aspre de viteji, sortite să tune porunci.

Trei zile cu mânăștiri sârmane și cu bisericuțe speriate de părjoluri — darurile unui popor sărac pentru Dumnezeuul sărăciei lui. Și a patra zi, la sfârșit de cale, am văzut și răsplata lui Dumnezeu pentru credința neamului de mucenici, am crezut iarăși în bunătatea Celui care a dat Românilor și iad și rai.

La începutul drumului către o regiune favorizată de soartă — mostră pământeană a paradisiului — te cuprinde aceeași înfiorare plăcută ca în fața unei cărți bune pe care ai vrut de mult s'o cumperi și însfârșit li tai foile pe îndelete, sau ca înaintea unei cortine încă lăsate, după a treia bătaie a gongului, așteptând o piesă de Edmond Rostand... După primele serpentine cu care drumul încolăcește posesiv dealul cu veleități de munte al Pângarațului, toți ochii nu mai au decât o singură țintă: să vadă, să vadă mult, să

vădă tot. Și ochii, toți, și-au ajuns pe jumătate ținta: au văzut mult, dar, negreșit, n'au văzut tot.

În drum, un petec de zăpadă ne îmбие. Se deschid porțile și izbucnim, deodată războinici. Zăpada nevinovată și albă ca pacea devine o improvizată uzină Krup. Se reeditează, fără vărsare de sânge unul din episoadele cari cu douăzeci de ani înainte, semănașeră aceleași locuri cu cruci fără candelă. În fine „episodul” se termină și iată-ne iarăși în mașină. Ferestrele, din nou, sunt prea strâmte spre a cuprinde înfîntul priveliștii. Motorul extenuat își dă ultimul răbufnet în vârful Pângarațului. Altitudinea mângăie orgoliul și satisfacerea ambiției. E de ajuns să fie deasupra ca să-ți se pară că domni.

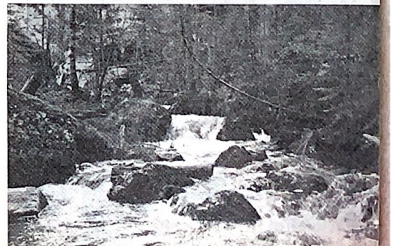
Și apoi coborirea. Motorul întinerit, urmare — rob drumului — parapetul. În fine după o cotitură își face apariția mult fotografiatul loc Ghilcoș, „Țăul”, însă e îndeplină hibernare, înveșmântat în haină de ghiță.

Mașinile, pretențioase și lipsite de curiozitate turistică, prin șoferii respectivi — reprezentanți ai instinctului lor de conservare — refuză să ne însoțească în Chei. Natura, cu mândria încă nedeplinită ferfeniță, nu îngăduie decât omului — stăpânul ei prin decret divin — să pătrundă în sanctuarul frumuseților sale. Și omul, înțelegând veleitățile ei de independență, n'a vrut s'o insulte tătându-o cu o șosea mai convenabilă. Românul e vestit prin „toleranța” lui!

Apoi, am petrecut o zi în Cheile Bicazului. Natura nu-și îmbrăcase haina de sărbătoare, nu-și împodobise fruntea cu soare, diamant cereș.

Ne-a primit ca un țărăn într'o zi de lucru, bucuroasă de oaspeți. Și ne-a fermecat, ne-a deschis poartă în cer să-l putem vedea pe Dumnezeu; și din colegii a făcut prieteni și din prieteni, frați.

G. I. FLORIAN

După întoarcere...

Am revenit de curând dintr-o pelerinare prin cele mai felurite locuri. Am colindat orașe, admirând minunile arhitecturale ale meseterilor din veacuri apuse, m'am plecat pios pe lespezile mânăștrilor oltene, sub care și-au găsit de mult odihna cea fără de sfârșit voievozii viteji — citori ai României aceștia de astăzi — și am rămas mut în fața muntelui, tăiat de sfredelul ciococitor al Bicuzului, în blocuri ce par că se prăvălesc în fiecă clipă.

Imi stăruesc și acum în minte senzații din cele mai variate. Sgomot însuflețit de viață urbană și cântec de fluer ciobănesc îmi răsună încă în timpanele urechilor, nările-mi absorb fără să mișcăm de tămâie și lumânare a romezilor sfințelor așezări, iar în ochi soarele muntelui se mai joacă încă în pudra albă a zăpezii, alcătuiind spectre multicolore. Intrig sufletului-mi este cuprins de amintirea momentelor, când omul uită cu totul ființa lui de lut și se pierde în contemplantă simplificându-se până la unitatea absolută, pe care unii o mai numesc și suflet. Și ce senine ar fi toate aceste impresii ce se păstrează atât de viu în mine, dacă plumburiul norilor n'ar păta azurul lor. Am fost în străvechi zidiri domnești — dovezi trănice ale adevăratei credințe în puterea Dumnezeuască — acolo unde morminte și funerarii inscripții sunt pagini de biruință a ideii de românism, ca să trec apoi în locuri unde neamul scoate gemete sub sugrumarea cisme secuștii.

Ghiorgheni! Trist capitol dintr-o plimbare pe meleaguri în care, odinioară, naționalismul s'a manifestat sub cele mai măndre fețe ale

„Breveta credinței...”

sale. Mi-e penibilă amintirea drumului lung dela gară în care setos cătam a auzi vorbă românească. Soldații în uniforme armatei românești, intonau în coruri vijelioase cântece unghurești. Nu pricepeam înțelesul lor, dar cine poate ști că nu erau referențe revanșarde cu cari vecina revizionistă a împânzit Ardealul? Și apoi în orașei? Pe străzi pompierii în mare liniuță însoțeau cu immuri religioase maghiare procesiunea Paștilor catolici. Nu pot ridica nici-o împotrivire, în contra activării unui cult, oricare ar fi acela. Românul în blândă dețea atât îngăduitorie a firiului lui n'a cunoscut fărâșimă persecuția religioasă. Obedienții, isgoniciodată persecuția religioasă. Obedienții, isgoniciodată persecuția religioasă. Obedienții, isgoniciodată persecuția religioasă.

Dar nu ne biciuesc oare obrăjii, nu curg picături de sânge din ei, când oșteni din armata țării românești însoțesc — oficial — procesiunile secuștii? Acum pot înțelege naționalismul acerb, care s'a putut păstra la românii ardeleni.

Mărturisesc — oricât de greu îmi vine a o face — că zâmbeam alături de dragostea de țară și neam pe cari cei de dincolo de Carpați o aflușau la orice ocazie. Scoțteam inutil de-aci din mijlocul Bucureștilor, cari au fost totdeauna ai noștri, să mai faci paradă din asemenea sentimente, după ce unirea definitivă devenise realitate. Dar îmi pot recunoaște acum greșala acelei superficiale cugetări, căci numai prin exaltarea patriotismului numai n'a pierit în secole de aspirare.

Ne-am obișnuit a face un naționalism comod, difuzat în presă și întruniri politice, naționalism intransigent cu ferestre și capete aparte la ocazii propice și nu ne dăm seama că în țara noastră, după două decenii dela a-lipire, nu poți cere o pâine pe românește.

Avem apoi îndrăzneala să ne plângem că făgășurile greșite pe care mare parte din tineret a apucat astăzi, se datorese lipsei unui ideal național. Înainte de miclel întregirii neamului o făclie a luminat și a atras spre sine toate privirile: Unirea. Spre acest tel tindea orice energie, orice forță românească.

Și după luptă, după veacuri de scrășnet al dinților, după tribut de viteji și sânge viu am strâns Românii în hotarele Daciei-felix, clădind atunci arcul de triumf al României-Mari sub care a putut trece biruitor Ferdinand — Întregitorul. Acesta a fost aportul uriaș al părinților noștri. A fost poate generația cea mai hărăzită cu promie cerească, căci a făcut din visul, simbolizat o clipă de Mihai-Vodă cel viteaz, adevăr. Și noi? Ne pierdem vremea în

speculații asupra superiorității raselor, dar uităm că dacă pământul României-Mari îl stăpânim acum, în el mai stau încă, înfipte cu rădăcini ce nu se pot smulge, focare de strănism. Și astăzi se pot vedea atât de bine roadele diabolice opere de desromânizare, pe care au întreprins-o stăpâni noștri de un mileniu, lacomi și perfiți. În mijlocul Ardealului binecuvântat de natura darnică cu belșug de frumusețe și bogăție, Românul nu poate respira, își pierde legea și firea lui de scoboritor latin și se secuzăază văzând cu ochii.

Cozia-Arnota... și Ghiorgheni!

Două sute de kilometri, o prăpastie între două lumi: Mircea cel Bătrân — Mateiu Basarab... sfidare, cismă și trufie maghiară. Doar parte măturile unor viteji trecute închinat numai propășirii neamului acesta, de cealaltă realitatea tristă a zilei prezente. Căci nimic nu e mai dureros, mai umilitor decât să te simți străin în casa ta.

Multe învățăminte se pot trage de aici. Ideal național? Il avem în fața ochilor. Să rămânăm regiunile românești, ca să putem fi demni față de acei ce le mai revendică pentru dânșii. Să nu ne iostovim forțele, să nu ne iostovim energiile pentru idealuri utopice și idei de supraprafă, cari nu ating cătuși de puțin punctele nevralgice ale țării acestea, ci sunt doar măr-

„Ne-am năpădit din Ungarii, bolnare...”

gele false pentru naivi. Naționalism crunt, neîndurător? Da! Dar în sânul străinismului, în focarele de român secuzății. Nici-o crutare căci prea e bietul românismul în tot ce are el mai ales. Dar nu naționalismul de paradă în cinematografele și în restaurantele Bucureștilor...

MIHAI MANOLESCU

Buc., 13 Martie 1937.

Drumeția

Aș vrea în aceste rânduri să redau câteva aspecte ale drumeției și să însuflețesc celor vor citi, ceva din dragostea drumeției pentru frumusețea veșnic nouă a naturii, ce o oferă din plin, crestele Carpaților românești.

Surul munților noștri, bogăți în minunate și variate priveliști, a prilejuit dezvoltarea drumeției, care în ultima vreme prinde din ce în ce mai mult. Măturile ne stau zecile de societăți și miile de membri, ce-și propun cunoașterea muntelui românesc. Din păcate, mare parte din prietenii drumeției, o fac din snobism.

E la modă. Cine iarna nu se duce la Predeal și nu vine la București cu o poză — în trolez — e considerat drept un paria-sportiv, un om incomplet, care nu a gustat senzațiile grimpașului.

Un foarte, foarte frumos, dar greu drum până la Săina regală sau Urlițoarea.

Spectacolele oferite de acești pseudo drumeți sunt din cele mai triste (deși are multe părți hazlii). Iarna pe vâile nălbite ale Buce-

gilor, hainele de sport — fantezie — pantaloni în cabalistice carcuri — ecossaise — și jurgiatele pălării, cu lungi pene, ce reamintesc pe jandarmii unguri, fac stridentă pete peștirică în fondul alb și strălucitor al zăpezii. Din ferice pentru drumeții, crestele munților cu povârnisuri rezezi, îi feresc de acești snobi al sportului, cari urcă până unde merg și sâmbile. Vara și această barieră de creste și râpe este trecută, iar însoțitul platou al Bucegilor, e colindat de aceeași drumeți, cari iarna au simțit fiorul skiului pe poalele munților (din jurul casinourilor). Tot vara, mai apare și o altă categorie de alpinști.

Sunt cei cu pălărie de paie, pantaloni suflecați, în pantofi — troter — și cu cravată pe spate în bătaia vântului. Aceste cărduri de turiști (totdeauna în grupuri mari căci e riscat să faci alpinism singur), însoțiți de un întreg calabaiac, poartă la cabanele de adăpost, câte două sau trei zile în șir, pentru a se refăca. Mijloacele întrebunțate pentru reimprespătare forțelor sunt foarte interesante.

Tonicul cel mai eficace a celor echipați — dierier cri — se pare că este îndolencirea brigădului. Cei din categoria — cu cravata în vânt — se instalează în sufrageria cabanei, scot bunătațile din — geamantan — și țin'te, chef.

Hărmălaia și chioțele sunt în toi. Bridgiști se retrag apostrofându-i — les mitocains — iar cel ce caută în adevăr odihnă, e nevoit să stea în bucătărie. Ruta turiștilor cu pantaloni — troter — și a celor impenați e cam aceeași. Vârful cu dor, Crucea de pe Caraiman și în fine Peștera.

În acest punct terminus al escapadei alpine priveliștea e jalnică. Cărciumile răsună de zberetele tiroleze al — sportivilor — cheflii. Iarba bătorită și gălbejită a frumoasei paște și mirosul persistent de fletici la grătar cu miros de usturoiu, îți dau impresia unei grădini de vară, din cartierle periferice ale Capitalei.

Celelalte anotimpuri sunt scutite de acești iubitori de chef sau bridge. Primăvara, toamna și iarna oferă adevăratului drumeț, aspectele cele mai variate și frumoase. Primăvara, când de sub zăpada de curând topită, apar tulpinile fragede de ghiocei și brândușe, freamăntul de viață nouă a muntelui, aerul proaspăt și razele calde ale soarelui, leagă pentru tot-

deauna pe drumeț de acele locuri. Toamna, priveliștea este alta. Zilele sunt mereu senine, amurgurile roșiatice dau înfățișare nouă stâncilor și jnepenilor. Pădurile ruginii dela poalele muntelui cu pete de verde închis ici și colo, apoi verdele compact al pădurilor de brad ce se întind până sub piscurile dantelate, sunt minunate tablouri.

Târziu în Noemvrie, când noaptea s'a mărit și oile încep să coboare la vale pentru iernat, muntele e mohorit. Vârfulurile sunt acoperite de ceață. Văile foșnesc de frunzele căzute, iar sgomolul izvoarelor în întunerecul ceței, e muget surd. Curând însă începe iarna.

Când dispar cețurile, munții sunt albi. E o schimbare de decor totală. Crestele 'nălbite și zăpada căzută printre piscuri, îți dau impresia că de sub fiecare stâncă, curg izvoare de zăpadă. Verdele bradului se închide mai mult în fondul alb. E timpul skiului. Hăurile și văile pline de bolovani sub haina gree a zăpezii ce nivelează totul, sunt admirabile pante de ski. Platoul muntelui e desert de gheață. Vântul spulberă zăpada și-și sfichiuște obrăjii. Două trei luni și apoi seria anotimpurilor se repetă.

Același munte, aceleași locuri, totuși priveliști veșnic noi, mai frumoase și mai atrăgătoare.

ALEXANDRU RADULESCU

Cozia

*În bătaia lunii, Oltul oglindește raze pale
Și din unda lui grăbită răspândește scripiri;
Ca ostiri nenumărate curg talazurile 'n vale
Și isbese din a lor goană zidul vechei mânăstiri.*

*Din trecute vremi copacii rănduiți pe negre maluri,
Fremdând în miș de glasuri cântări jalnice de dor,
Pleacă fruntea lor cărunță spre-ale Oltului reci valuri
Și-i șoptesc povești bătrâne și legende 'n graiul lor.*

*Depe boltă, luna plină picături de argint presară
Peste firea adormită, peste Oltul veșnic treaz;
Oltul, prins în două maluri, mână unda lui hoinară
Și în noaptea fără viață bate mândru din talaz.*

*În pridvorul mânăstirii, grea tăcere 'n toate-aposă,
Cea din urmă șoptită pier, vorbele pe buze pier,
Umbre negre prină pereții și 'ntunericul se lasă,
Doar prin geamuri, se strecoară raze pale 'ntr'un ungher.*

IG. BLOCK

Sfârșit

*And now it has been told
and will never be told again.
It will never be written, even
in your journal.
(Spankenbroke, by Ch. Morgan)*

Cu pași rari se 'ndreptă Gheorghe spre porțița ruptă. Călcă încet, îngândurat, încercând să strângă în el înmăștarea cerului sau să se piardă în ea. Fărâme de aur pe-o mantă aproape neagră, stelele tremurau, se stingeau și reapăreau, parc'ascuse de-ondulările hainei care le purta. Totul amintea halatul unui astrolog din evul mediu și lui Gheorghe îi părea că este un pitic pierdut sub poalele uriașului. Avea loc îndestulător acolo, dar simțea că dincolo de mătasea-albastră mai e ceva, o lume mai largă, mai adevărată.

Oprit în poartă, în clipa aceea se știa puțernic, în stare să învingă și talentele nemărginirii dacă-ar fi încercat; dar la ce, când e atâta ferice pretutindeni. Și-o teamă nedeslușită îl făcu să-și plece ochii, umilindu-se ca să nu piardă ce avea.

De-acolo în jos, cimitirul semăna cu o câmpie presărată cu butucii, după ce pomii au pornit la vale, spre șosea. Zăpada, puțină câtă fusese, se topise și nu lăsase decât ici și colo petice de gheață murdară, cenușie, cari făceau din potecă un lunecuș perfect. Drumul cel mai scurt dintre pensuni și cătun era de neumbat, și fiindcă cei grăbiți îl ocoleau, iar cei ce se plimbă erau îndepărtați de frica primitivă a morții, cimitirul era gol în noaptea înstelată.

Porni din nou și șirul gropilor se depăna pe lângă el.

Brazil, cari împrejmuesc din trei părți locul, ca un front de paznici nelindurați, se strâneau în jurul lui, iar o cruce înaltă, singură în mijlocul poienii cu pietre mitite, începea să-și arate linia simplă și senină...

Din clipa în care a zărit-o, Gheorghe s'a simțit legat de ea din fundul sufletului său. Crucea, în unitatea ei desăvârșită, prin liniștea ce izvora din bratele ei negre întinse pe cer, răspundea unei cerinți adânci din el. Fără șovăială, trecând peste morminte, s'a dus spre ea și ei, singura în care avea încredere deplină, i-a povestit prea plinul din el.

„Ce vis nebun mi s'a 'mplinit în astă noapte! Intram, pe când ieșea. Am întâlnit-o în usă și ne-am oprit; cu ochii nemișcați, am înțeles din prima clipă cât am s'o iubesc. Și 'n timp ce ne priveam, stăpni incrementi și de piatră, veni Ioana și ne prezentă. M'am întors cu ea, și demeticit, am cerut iertare

pentru privirea mea atât de limpede. Și fără să vreau, cu o îndrăzneală cum n'am mai avut, i-am spus... tot! Nu s'a supărat, nici n'a răms de mine sau de ce-i spuneam... A surâs!”

Era atât de-adâncă bucuria din el încât îl durea, ca o povară. Trebuia s'o spue cuiva. Dar era singur și dealăfel, cine-l-ar fi priceput mai bine, într-o clipă când sufletul îi era sbuciumat de-atâta clootire, decât crucea simplă de lemn? În liniștea sa era părtașă oricărei dureri și-oricărei bucurii, căci părea să cuprindă sub arpile ei tot freamântul și entuziasmul omeneșc și să le-aline cu 'n surâs blajin, de sus, din cer. Și Gheorghe era sigur că n'avea să-i rosească 'n vânturi spovedania 'ncredințată cu atâta dragoste și că nici n'avea s'o spue nimănui.

În vale, o mașină apără la cotitură și farurile aruncară un halo de lumină, până sus, în cimitir. Când coborâră, se păru că și crucea se pleacă împreună cu lumina, într'o binecuvântare!

Urlete, vuetle și geamăte cutremurau pământul; din cer, fierbinți fărâme de zăpadă îl săgetau fără încetare. În față-i, minoarea, mânăta de-uraganul vântului din miază-noapte, punea un zid de gratii împotriva fiercărui pas.

Gheorghe mergea nepăsător, inconștient, aproape, de ce-l înconjură. În fruntea lui pleacă se frământa o utopie și lupta ca s'o înțeleagă nu-l lăsa să mai privească la cele dimprejur.

Pasul mecanic măsură drumul, aparat precis. Dar în dreptul porțiței dela cimitir, acum atât de nvelită cu zăpadă încât n'o cunoșteau decât arareori localnicii, un imbold neașteptat îl îndreptă spre vale, către crucea de lemn putrețit.

Intrând în zăpadă până peste genunchi, își croia părțile cu greu prin ea, lăsând o dără de vierme, de animal paralizat. Pătura albă acoperea totul cu o față lămă de lac, pe care fulgii și vântul nu reuseau s'o tulbure, avea mersul unui betiv obosit. Totuși, nu grija pașilor îl stăpânea.

Ajunș în fața crucii, se rezemă alene de grățiile unui mormânt de lângă ea. Trecuse aproape-un an din noaptea 'n care,

zânat fericit, venise ca să-i povestească începutul unui basm pe care asăzi îl sfârșise. De-atunci se iubiseră mult, mult de tot; și'n timp ce vorbea crucii, în ochi îi pluteau lacrimi, stoarse de frig și de durere.

După noaptea în care a cunoscut-o, a început să se teamă și să fugă de ea; până când, în seara treia, a întâlnit-o singură, departe, pe marginea runcului pustiu. Aproape că n'au spus o vorbă, dar deatuncea picul soartei s'a pecetluit...

S'au revăzut în orașe, s'au întâlnit pe ocaze și au cutreerat împreună țări cu soare sau cu negură și ploie. Un an de zile n'au trăit o oră de tristețe și, călătoriu sau statornicii vremelnic pe cine știe unde, s'au iubit... Și-acum a piecat! S'a dus... pentru întotdeauna...

Într'o sarabandă fără frâu, norii de zăpadă se roteau în jurul lui, scoborau și se urcau. Vântul biciuia zidul brazilor întunecați, scuturându-i de nea. Prin ace fluierăturile se modula, și vuetul crăcilor chinute de-un crivăț schimbător, amintea fierberea mării în cazanele de piatră. În vijelie, doar crucea mai păstra pe brațele ei o blamidă albă și pe frunte, o coroană de argint.

Aproape de tot, un tren trecu repede peste podul de metal și locomotiva, drăcească de făcări și scântei, părea scăpată dintr'o gură de infern, iar vântul, întrecând din goană convoul, amesteca muzica lui cu uruitul adânc al fierului pe fier.

Într'un gest nestăpănit de copil dormic d'aintare, Gheorghe își lipi fața de fibrele jilave și vechi. Frivind în sus, îi vedea nările negre pe fondul alb al ninsorii, care-i închise numaidecât ochii. Și-asa, în întuneric, se strânse și mai mult lângă cruce, visându-se sub apărarea unei atotputernice divinități.

În stălpul ros de vremuri, un murmur începu să fie deslușit. Urechea lipită de lemn îi auzea glasul ce venea dintr'altă lume, un grai netălmăcit în vorbe omenești și totuși cu nteles, iar în Gheorghe vibra credința că a pătruns în cer, într'o viață în care vocile plantelor și pietrelor se pot pricepe și în care orizonturile se lărgesc, se pierd, când le privești.

Prin cruce scobora în el o limpezime stranie; se simtea învâluit de o putere fără nume și hotare.

Atunci a auzit și a simțit complectarea frânturilor de gânduri și senzații ce pluteau în el, desăvârșirea clipelor răsărite și fugere de pătrundere în rosturile lumii. Uitându-se pe sine, urmărea în cântul lemnului și-al vântului făpturile imaginației sale, și le ducea departe... așa cum niciodată nu i se întâmplase. Căci nu e dată nîrănu, în vre-

muri liniștite, mai mult ca o cunoaștere sporadică a vieții, mai mult ca o percepție fragmentată a propriilor simțiri sau plămăziri; doar furtuna poate să deschidă câteodată drumuri între eurile noastre.

Deaceea, doar în noaptea în care prin cer și pe pământ urla crivățul sălbetic, gonind vârtejurile de zăpadă peste muntii și văi în dansul Sabbatului păgân, în noaptea în care în suflul lui se răscolea totul sub biciul zăerintei, doar atunci a auzit Gheorghe, ce ce nu s'a spus niciodată, cântecul mult pe care-l bănuim și îl căutam de veacuri, fără să-l cunoaștem, împlinirea fiecărui vis al oamenilor.

Și'n versul fantasticei poeme, trecând de fericire, pătrunse în uitarea vieții, până în nesfârșit.

Atingerea nemărginirii printr'un *singur* dor, clipa supremă pe care de ani o visase în moarte, pe care o atinsese, vremelnic, în iubire, — o găsisse azi în poezie.

Ingenunchiat pe lespele, zăpada se toarna de el...

MIHAI M. ROMNICIANU

DORINȚA

Mi-e dor de-o viață nouă
Curată și senină
Ca lacrima de rouă
Ce'n ochi de flori s'adină.

Mi-e dor de zări senine
Sub raze dulci de soare,
Cu mândrele coline
Smâltate'n albă floare.

Mi-e dor de câmpul verde
Cu soapte de izvoare,
În care mi se pierde
A gândului visare.

COSTA-MARA
Lic. „Zoe Romnicianu”

Natură vie...

Cu o smucitură bruscă trenul se opri în Sărățuța, o mică stație de cale ferată în Bărăgan.

Soarele își trimetea anevoie, prin praful ridicat de căruțele muncitorilor care se întorceau dela câmp, ultimele raze, înroșind de foc cerul purpurii.

Mă coborâi grăbit din trenul care se pregătea să plece din nou, aruncând o privire iscoditoare pe peronul pustiu.

Teama mea că nu voi găsi o trăsură sau o căruță cu care să străbat cei cincisprezece kilometri care depart gara de conac se adevăra întocmai. Iată-mă dar nevoit să parcurg pe jos acest drum pustiu, care nu întâlnește în calea lui nici sat și nici țărle, ci numai câte o stăină aruncată ici și colo de Dumnezeu pe câmp. Resemnât îmi îndreptai pașii pe drumul cel prăfuit al „cojanilor”.

Discul de foc dispăruse, lăsând în urma lui o lumină violetă care pare că se topea în albastrul senin al cerului. Zgomotul căruțelor, mugetul vacilor din depărtare, nechezatul unei mână care-și căuta mama și cântecul de melopeie a tinerelor țărance dădeau un farmec deosebit peisagiului care se completa ici și colo la orizont cu profilul unei căpîțe de fân strâmbă sau cu câte o cumpănă a unui puț părăsit; încolo câmpie cât stăpneau ochii.

Drumul lat numai cât să treacă două căruțe fuga înainte serpuind prin lanuri de porumb, mișști și prin islazuri, oprindu-și fuga doar la câte o întretăiere de drumuri, pentru ca mai pe urmă să pornească din nou mai prăfuit și mai pustiu.

În fund la munte unde se topea drumul cu zarea niște nouri albi își schimbau zburdalnic înfățișarea.

Iar eu mergeam, mergeam liniștit pe drumul acesta pe care-l lubeam și de care mă despărțeam cu atâtă durere în fiecare toamnă. Da, lubeam pământul și praful acesta, noroiul și zăpada locurilor unde am copilărit, unde am învățat primele cuvinte în milocul unei naturi care mă alina. Cu inecul lumina palidă a amurgului se stinse și cu ea și gândurile mele.

De două ceasuri, obosit, mergeam fără intrerupere pe drumul cojanilor. Acum întunericul, rege majestos al nopții își întindea disprețuitor și rece umbra pe ultimele licăriri ale unei lumini care se stinsese. Nourii cei mici din fund, de la munte, se plimbau amenințători deasupra capului meu proiectând pe pământul setos de apă, umbre fantastice de balauri și zmei.

Munteanul sulfa încet și dulce, iar frunzele

porumbilor mișcate în liniștea lor, de vântul cel nestatornic, foșneau un cântec drag de stepă.

Și cum mergeam așa vroiam să strig și să cânt de bucurie să știe și zeii de fericirea mea, ci cei ce conduc pe cărări necunoscute vânturile și stelele, astrele și lumina. Totuși un respect față de splendoarea nopții netulburată în întuneric, îmi împunea tăcere.

Un strop de ploie, Vântul se schimbă; suflul lui mă îngheată.

Încă un strop, și încă unul, și pe urmă multe mă făcură să grăbesc pasul.

Fantomel nouoase, aduse de crivăț, vântul de stepă, se lăsau mai jos și mai jos îmbrățișând pământul.

Ploia. Începu să alerg înainte, tot înainte pe drumul pe care nu-l mai vedeam dar pe care îl simțeam din toate fibrele simțurilor mele, căci eram unul, amândoi. Câte un fulger violet brăzda din când în când întinsul cerului desvăluindu-mi calea, după care tunetul rupea liniștea nopții zdrențuită doar de picăturile de ploie căzute.

Mă oprii din fugă și căutai să mă adăpostesc într'un lan de porumb.

Ploa prea tare. Plecai din nou. Ploaia curgea din păr, brăzându-mi fața cu șiroaie reci de apă și crivățul mă îngheța.

Un fulger despica din nou cerul; în fața mea o cumpănă fără lanț își întindea slădătoare vârful spre cer.

Și cum mergeam, mergeam mereu pe câmpia fără margini, zăresc o lumină. O lumină timidă și fricoasă în fața vântului furios și-a fulgerilor amenințătoare, dar totuși o lumină.

Când târziu în noapte stăteam într'o sarică lăptoasă și cu țări pe mine, culcat pe patul stănii bacului Minică, de o bărăna atârna o lampă mică și spartă, iar pe lavită sta el bacul cu fața arsă de soare și de vânt, cu părul încărunțit de vreme, cu barba și mustățile înalbite. Stătea cântând din flaut un cântec, un cântec jalnic.

Imaginea lui se topea încet în fața ochilor mei împăjejeniți, nu mai auzeam acum decât undele unui cântec de la munte întrerupte mereu de tunet și pe urmă serpuirea din ce în ce mai tristă a notelor... și pe urmă nimic.

TH. TRANCU

Paul Gusty, pontiful teatrului românesc

Nu de mult, întreaga suflare teatrală românească în frunte cu conducătorii ei, au sărbătorit pe acela care și-a dăruit și închinat 60 de ani de viață numai și numai teatrului românesc.

Acești 60 de ani de activitate continuă în slujba scenei, dovedesc marea putere de muncă a lui Gusty.

Cu toate greutateile prin care a trecut, a găsit în marea energie, puterea de înfruntare a tuturor obstacolelor și niciunul nu l-a descurajat. Aceste calități au făcut din Paul Gusty un victorios al vieții.

A văzut lumina zilei în București, în anul în care Românii își infăptuiau un vis mare: Unirea celor două principate.

Studiile și le face la Sf. Sava, unde intră în legătură de prietenie cu actorul Mihail Pascaly. Prin el vine în contact cu mulți artiști, prinzând astfel, gust de teatru.

La vârsta de 17 ani, îl găsim în prima slujbă de copietor. Cu timpul ajunge sufler și mai târziu, actor de roluri de mică importanță.

În 1882, după șase ani de colindare a multor orașe din țară cu diferite trupe de teatru, trece copietor la Teatrul Național, scăpând de ani ce mai grei ai vieții sale. Are noroc să fie observat și apreciat de Alex. Pălineanu, regisorul Teatrului de pe acea vreme, care și-a dat seama de valoare se ascunde în neînsemnatul copietor de roluri,

pe care îl ia ca primul său ajutor; și după o experiență de doi ani se pune în scenă sub conducerea lui Paul Gusty prima operă „Domnul Choufleuri va sta la el acasă”. Apoi, pe rând, în 1884 se infățișează pe aceeași scenă sub conducerea lui „Bărbatul cu trei neveste” (prima înscenare de teatru vorbit), „Gaspar Gratiani”, etc. Astfel, datorită muncii încordate ce o depune, ajunge regisor, slujbă care în adevăr corespundea aspirațiilor și talentului său.

Paul Gusty, a muncit mult și ca traducător de piese, cunoscând bine Franțea și Germania. Astfel ne-a redat într-o frumoasă limbă românească, vreo 100 de piese străine.

Retinem câteva din acestea: „Răpirea Sabinelor”, „Microbi Bucureștilor”.

Personajele acestor producții sunt prinse în nota lor caracteristică, ceea ce face din Paul Gusty un scriitor dramatic de mare valoare. Prin mâna lui au trecut multe, foarte multe piese românești și străine. Nu s-a dat în lături nici deal piesele originale. (Muscața din fereastră).

Ultimele piese regisate de maestrul Gusty constituiesc un triumf în arta regisatului. Această muncă titanică și îndelungată de peste o jumătate de veac a aparținut omului, care cu adevărat a ridicat nivelul teatrului românesc, pentru care merită și onoruri și laude neprecupețite.

SORIN ARMAȘESCU

Și totuș, e de aur!

Într-unul din numerele trecute ale „Vlăstarului”, unul dintre colaboratorii revistei s'a datat față de domnul Maeterlinck la o luptă acerbă, temperată însă, e adevărat, prin legea proporțiilor și mai ales a depărtării care separă pe atacat de agresor.

Citind însă apologia sunetului și văzând disprețul cu care apologistul refuză, mai înțelept decât mitologicul Cronos, să accepte ingluftițiunea bolovanului, chiar înveșmântat în scutite de mătase, oferit colectiv de domnul Maeterlinck, m'am gândit că, pe lângă numeroasele argumente în favoarea sunetului și a cuvântului (e oare cu adevărat cuvântul elita sunetelor?), ar mai exista și câteva argumente, dacă nu în favoarea aurificării tăcerii, cel puțin în privirea complexului de sunete, în fața căruia se înclină detractorul autorului Monet Vana.

Nu voi căuta să analizez „bagajul semantic rezumat prin eticheta verbală *cuvânt*”. Mă voi mulțumi să atrag atenția celor ce găsesc în biblioteca lor o Biblie să caute, pe lângă înțelepciunea Sfântului Ioan și înțelepciunea lui Solomon, „Domnul m'a făcut” spune Regele în numele înțelepciunii, „cea dintâi dintre lucrările Lui...”.

Eu am fost așezată din vecinicie, înainte de orice început, înainte de a fi pământul”. Rămân de discutat dacă înțelepciune e cuvânt sau dacă cuvântul nu e decât o emanație a înțelepciunii.

Și, ca să rămânem pe acest teren religios, care tot complexul de sentimente prin care omul caută să se naște către Domnul se exprimă prin sunete?

Tăcerea pioasă nu depășește oare în fervență sunetele de orgă?

Tăcerea e *imorală*, fiind lipsită de nuanțe și varietăți? Există oare un singur fel de tăcere, fiindcă există un singur fel de a fi nimic? Cred că e eroare. Eroarea crește: un submediocru și un inteligent tac în *acelaș fel*! La fel e tăcerea religioasă a omului superior, contemplând opera Artistului Divin, cu tăcerea cititorului unei cărți friole sau cu tăcerea cadavrului cărora apologistul sunetului le dă drepturi egale la împărțirea tăcerii. Dar a tăcea înseamnă uneori mult, înseamnă negarea unei identități sufletesti postulate de o societate între tine și dansa. Înseamnă dispreț superior, în societate, înseamnă uneori maximul de admirație față de ceva. (Nu rămâi oare *mut* de admirație în fața unei priveliști mărețe?) Și chiar Socrate, citat în contra tăcerii, nu s'a lăsat el oare ucis, fără a încerca să-și convingă cu adevărat judecătorii? Căci „Apologia lui Sostrate”, oricât de sublimă ar fi, nu e, după cum o indică și titlul, o pledoarie momentană. E o pledoarie, dar nu ocazională, ci supramă, nu în fața tribunalului, de interese meschine care-l judeca, ci în fața posterității. A apela în posteritate, ca atâția condamnați celebri (printre cari și exasperatul La Brige al lui Courteline) nu e oare o întoarcere la tăcere, isvorată din conștiința unei cauze justă și din disprețul față de stadiul social al prezentului?

Să revenim însă la evoluția istorică a problemei. Ca exemple decisive pentru forța cuvântului ne sunt prezentați prinții oratorilor: Demostene și Cicero. Nimeni nu poate îndrăzni să le conteste uriașă putere de convingere pe calea cuvintelor. Dar, instinctiv, citind viața și mai ales moartea acestor maestri ai vorbelor, îți dai seama că poate și-ar fi cruțat sfârșitul atât de tragic dacă n'ar fi vorbit prea mult. O recunoaștere fătășă a meritelor lui Filip, un cuvânt mai puțin la adresa Fulviei și Calauria n'ar fi deplăns moartea lui Demostene, nici limba și mâna dreaptă a lui Cicero n'ar fi fost expuse.

În evul mediu, năvălirea barbarilor lasă pe toată Europa o perdea de tăcere sinistă. Dar mulțimea credincioșilor adoră pe Domnul și cred în El, cred fără să le spună nimeni, fără să-l oblige nimeni. Plăteau chiar Papii pentru credința lor, pe când ei mor cu milie în Tara Sfântă. În Anglia, Richard II, cel dintâi Suveran care vorbește poporului, îi lasă impresia că cuvintele Regale pot fi uneori un simplu bluff.

Richard II moare nebul în închisoare, părăsit de nimeni.

În numele cuvântului răcnesc la amvon

profetii unei noi credințe, desbărate de universalismul catolic. În numele cuvântului, flăcările rugurilor se nălță spre cer iar sângele prozelților curge șiroaie. Tăcerea, sfioasă, se retrage în liniște, cu câțiva privilegiați. În tăcere se făuresc lucruri mari: *Utopia, Fantagruel, Don Quixote, Piesele lui Shakespeare*, selecțiunea gândirii timpului, obținută prin stadiul de spectator obiectiv al genurilor. Soarele culturii depășește meridianul în secolul al XVII-lea. Iar Soarele-Rege, deșteptat de cocouș galic, se pleacă în fața tăcutului Leu neerlandez de pe blazonul Principelui Tăcerii, nepot al celebrului Taciturn.

Secolul al XVIII-lea. Gândirea câtorva capete frământate face din cuvânt ceva periculos pentru autoritate. Cuvântul se nșiră în conversații, a căror prețiozitate spirituală devine „budinagă”. Voltaire a vorbit, Rousseau a tăcut. Voltaire a distrus *tot*, Rousseau *tot* a creat ceva.

Secolul al XIX-lea. Napoleon și-a asigurat alianța cuvântului rostit. În fața liniilor sale se găsește din întâmplare un soldat tăcut, Arthur Wellesley, Napoleon cade.

Verbe! Verbe! Verbe! Toată Europa, toată lumea vorbește. Un împărat vorbește prea mult. După patru ani de luptă, împăratul cade. Un președinte de republică din America vorbește prea mult. Se prăbușește, veniat de unii, discutat de alții.

Ar fi pueril să negăm secolului nostru suveranitatea, când milioane de vorbe zboară și se ncrucisează prin văzduh.

Cuvintele însă, în doză mare, strică. Acțiunile mari se săvârșesc într-o absolută tăcere. Dacă Hitler n'ar fi vorbit mai năimite, poate Germania n'ar fi putut ocupa Renania. Faptele mari sunt oare precedate cauzal de cuvânt?

Conform uzanțelor parlamentare, viața politică a lumii poate evolui din discurs în discurs. Dar câte din aceste înșirări de cuvinte își evidențiază folosul real?

Un scriitor evoluează din operă în operă. Dar câte din aceste opere sunt scrise pentru alte motive decât cele pecuniare sau ambițioase?

Nu! În viața socială, faptele mari se explică *numai* prin cuvinte. Iar în viața abstractă a culturii, operele mari sunt fructul unei cugetări profunde și apar duia o lungă tăcere a autorilor, o tăcere bogată în observații și cugetări, o tăcere de aur.

DAN A. LAZĂRESCU

Valoarea lecturilor

Cărțile sunt pentru omenire, ceea ce este memoria pentru fiecare individ. Ele cuprind istoria fiecărui popor, descoperirile sale, înțelepciunea și experiența îngrămădită de secole și sunt oglinda minunilor și frumuseților naturii. Ne sprijină în nenorociri, ne mângâie când suntem întristați; ne schimbă ceasurile urite în ceasuri de încântare, — ne fac să uităm ori ce neplăcere. Ele ne umple spiritul de idei, de cugetări înțelepte și binefăcătoare.

Literatura e moștenirea și dreptul inalienabil al unei rase, — e cel mai bun titlu de glorie al unei țări!

Adeseori s'au comparat cărțile cu prietenii — dar în vreme ce moartea îi răpește pe cei mai buni și mai înzestrați dintre aceștia, — timpul dimpotrivă — omoară cărțile rele și le cizează pe cele bune.

Toți oamenii mari recunosc că cele mai înalțătoare momente le-au petrecut citind.

Celebru scriitor englez — Lord Macaulay — spune în biografia sa că cele mai fericite ceasuri din viața le datorează cărților.

Intr-o scrisoare către fetița sa, spune: „Sunt încântat că pot să fac pe fetița mea dragă, fericită și simt nespusa plăcere văzând că-i plac cărțile, căci atunci când va fi mare totă bombonele și prăjiturile, — decât toate jucăriile și spectacolele din lume. Mai bine aș fi sărac de tot, cu cărți alături decât un rege căruia nu-i place să citească!”

Cărțile — într'adevăr — ne dau cheia palatelor fermecate! Ne oferă chiar o idee mai vie despre lucruri, decât însăși realitatea. Dacă se întâmplă ca o carte să nu ne intereseze

— nu e întotdeauna ea de vină, — căci a ști a citi e o artă!

Roger Asham — primul scriitor englez care s'a ocupat de educație, spune:

„Studiul te învață într'un an mai mult decât experiența în 20 — el te învață fără pericool, pe când experiența ne dă mai multă suferință decât știință”.

Înțelepciunea ce-o câștigi prin experiență te costă foarte scump.

John Milton — un scriitor din sec. XVII scrie: „o carte bună este sângele prețios și vital al unui spirit ales, îmbalsămat și făcut într'adins pentru o viață care va depăși viața”.

Trebuie să citim mai mult pentru a ne însuși spiritul decât pentru a petrece — spre a scoate din cărți cât se poate de mult. Cărțile ce se citesc ușor și sunt plăcute sunt și ele faloșitoare, dar conțază prea puțin.

Sunt unele proaste cu cari îți pierzi vremea, altele atât de periculoase încât nu le poți citi fără a te murdări. Dar sunt cărți — și din fericire multe, cari te fac mai bun.

O lectură de un ceas a unei cărți interesante — te fac mai înțeleptor și mai mulțumit. Și plăcerea aceasta ne dă o comoră de cugetări fericite și imputernicitoare.

Cele mai frumoase cărți ne ridică până'n regiuni de cugetare neinteresate, unde orice considerație personală este neînsemnată și unde uităm toate grijile și necazurile vieții.

Dintr'o asemenea citire e foarte dureros să fii întrerupt!

ALICE CLEJAN

— Origina și locul formării limbii române

Disertațiune susținută în ședința soc. de lectură „Lucaefărul”, în ziua de 26 I-1937

1. Dumnezeu, care potrivește bine toate rândunind ca bunele condițiuni să compenseze pe cele rele și vice-versa, dacă a hărăzit României, poate, cea mai fericită configurație geografică din întreaga Europă, l-a dat din punct de vedere istoric și politic una dintre cele mai defavorabile situații.

Poartă a trecerii tuturor barbarilor, fie nordici, fie uralici, spre lumina apusului, vechea Dacie Traiană după ce cunoscuse înflorirea unei veritabile civilizații latine, cade determinată de cauze externe, în negura barbarismului.

Când ziua de mâine este așa de grea și atât de nesigură, omul nu mai are răgaz și pentru eternitate, și-și pierde obiceiul de a însemna pe răboi epoca lui, pentru a da de știre urmașilor.

În astfel de timpuri documentele istoricilor sunt inexistente. Dar atât de mare era haosul atunci în răsăritul Europei, încât cu foarte mare greutate și numai în timpul din urmă deabia s'a putut defini pe baze științifice locul unde s'a format limba românească.

Pe lângă lipsa documentelor istorice, a mai intervenit și un alt factor care a împiedicat vi-

rea luminii depline în privința originii și locului formării limbii române.

Pe lângă latura pur științifică și filologică această chestiune, a mai luat și era normal să se întâmple așa) și un caracter politic. În materie de politică, polemica intervine în mod fatal. Polemica duce totdeauna la exagerări și inexactități.

Și în loc să se facă lumină, timp de două secole, oamenii de știință, români și străini, foarte bine intenționați de altfel, însă subiectivi de cămura naționalismului lor, nu au făcut decât să linceze și mai mult lucrurile.

Și astfel dintr'o chestiune, care prin considerații științifice obiective și serioase, putea fi mult mai simplu rezolvată, s'a făcut o adevărată problemă, ce a trecut imediat din domeniul cercetării științifice, în acel al revendițiilor politice.

Acum însă, un savant care avea întreaga autoritate necesară, într'un spirit obiectiv și cu adevărat științific și pe baze pur filologice, a adus rezolvarea acestei atât de discutate, probleme.

Și astfel astăzi, noi, Români suntem în situația de a putea discuta cu toate cărțile pe față, chestiunea, care a preocupat atât de mult, a locului adevărat al formării limbii române, grație d-lui profesor Ovid Densusianu.

2. Despre latinitatea limbii noastre aveau cunoștință și cronicarii noștri, nici unul însă nu întreprinsese nici o cercetare în această direcție, ei pur și simplu, relevau coincidența dintre limba latină și română, sau dintre aceasta și celelalte limbi romanice surori.

Dimitrie Cantemir, primul, întreprinde chiar câteva cercetări în această direcție, însă foarte vagi și fără să fie deloc splinute pe argumentări filologice.

3. În secolul XVIII, însă, doi savanți austriaci Sulzer și Engel, determinați mai ales de scopuri politice, dau un caracter acut chestiunilor lingvistice românești, și în special problemei originii și locului formării limbii române.

Ei afirmă, pur și simplu, că limba românească s'a format numai la sudul Dunării, deoarece poporul român în întregime s'a retras din vechea Dacie Traiană.

În privința limbii române un lucru rămâne precis stabilit: timpul în care această limbă s'a format.

Limba românească s'a format între secolul al III-lea, când împăratul Aurelian a retras dominațunea latină din Dacia și secolul VI-lea, când au năvălit Slavi și când limba noastră trebuie să fi fost definitiv formată, deoarece toate cuvintele slavice nu au suferit niciunul din fenomenele lingvistice generale pe cari le-au suferit cuvintele de origină latină.

Însă, unde se găsea poporul român în acea vreme? Acela este controversa.

Sulzer și Engel afirmă că la sudul Dunării și numai la sudul Dunării.

Ca o reacțiune fatală vine acțiunea celor trei cărturari ardeleni: Micu, Șineai și Maior, cari afirmă locașul Invernal tezei austriace: limba română are formațiune nord-dunăreană. Chestiunea are și foarte mare importanță politică, polemica întinecă obiectivitatea științifică. Amândouă taberile exagerează, și de au puțină dreptate, exagerând, greșesc.

4. În secolul XIX, apar doi savanți sârbi, cari pot asigura oarecare obiectivitate; ei sunt lingvistul Miklosich și istoricul Tomaschek, dintre cari în special primul, publică lucrări foarte interesante relativ la limba noastră.

Amândoi indică ca principal punct al formării limbii românești, „nordul Dunării”.

Atunci apare însă Rösler. Influențat de marea autoritate științifică a lui Rösler, Miklosich și Tomaschek părăsesc teoria formării nord-dunărene și adoptă teoria formării sud-dunărene a acestuia.

5. Rösler era un savant austriac, cu foarte mare autoritate științifică.

El susține vechea teorie a lui Sulzer și Engel, însă o argumentează în mod serios și rămâne în cadrul obiectivității științifice.

În oarecare măsură teoria lui era justă, în orice caz argumentarea era foarte logică.

Teza lui era următoarea: În secolul III, întreaga populație din Dacia, se retrage în sudul Dunării, iar procesul formării limbii române are loc aici, între secolul III și al VI și are ca principal centru, Moesia superioară.

Argumentele în sprijinul acestei teze Rösler, le-a formulat astfel:

I) Absența completă a elementelor germanice vechi, în limba română, dovedesc, implicit, absența oricărei populații Daco-Romanice din Dacia, deoarece această provincie a fost între secolul III și al IV sub dominația Goților și a Gepizilor.

II) Numeroase forme lingvistice grecești, dovedesc formarea limbii române, în apropierea elementului grecesc, deci în sudul Dunării.

III) Caracterul bulgar al multor forme slavice, dovedesc, zice Rösler, că Românii au trăit, îndelungat, alături de Bulgari în dreapta Dunării.

IV) Prezența în limba noastră a foarte numeroase forme albaneze.

Și, după savantul austriac, aceste forme nu ar putea avea origină dacică (element lingvistic, care deși necunoscut, s'ar putea presupune totuși ușor că ar fi fost identic cu cel liric din care a provenit limba albaneză) pentru că se apropie prea mult de limba albaneză modernă.

Și contactul cu poporul albanez nu se putea face decât în sudul Dunării.

și în fine ultimul argument, cel de al 1:
V) Identitatea dialectului macedo-român cu cel daco-român.

Cum teoria generală este că imigrația de populație românească, s'a făcut dela sudul Dunării, la nordul ei și în nici un caz vice-versa, se poate foarte ușor deduce că dialectul daco-român a derivat din cel macedo-român și că diferențele, foarte reduse, cari sunt, s'au produs deabia după secolele XII și XIII, când populația românească a emigrat în nordul Dunării.

Teoria lui Rösler a făcut foarte mare vălvă. Din străinătate și dela noi mulți savanți au fost pro și mai ales, contra ei.

6. Savantul român, care a combătut cu cea mai mare autoritate teoria lui Rösler, a fost Hajdeu în lucrarea sa monumentală: *Etimologia magnaun Romaniae*.

Hajdeu își bazează întreaga sa teorie pe trei cuvinte românești: doină, filmă și troian.

Doină, savantul român, presupune că trebuie să fie un cuvânt de origină dacică.

Elementul dacic, din cauza lipsei documentelor scrise, este complet necunoscut istoricilor și lingvistilor de astăzi.

Însă, prin faptul că acest cuvânt „doină” nu se găsește în absolut nici o altă limbă și prin faptul și mai caracteristic, că nu se găsește nici în dialectul macedo-român, Hajdeu îl presupune de origină dacică.

Și dacă acest cuvânt de origină dacică, care era atât de frecvent indeletnicilor spirituale ale Românilor, și nu era cătuși de puțin un cuvânt oarecare, nu a fost asimilat de dialectul macedo-român, dovedește că limba română s'a format în două regiuni prefect deosebite.

Aceste regiuni nu puteau fi decât, una la nordul, iar alta la sudul Dunării.

Deci Hajdeu admite două regiuni de formare a limbii române: un centru, sud-danubian, iar alt centru, nord-danubian.

Cuvântul filmă, din limba noastră, Hajdeu îi atribuie origină gepizică, care ar dovedi conlocuirea nord-dunăreană a elementului român, cu cel germanic.

Iar cuvântul troian este atribuit amintirii colective rămase dela împăratul Traian.

Bazăt pe aceste trei cuvinte, cari sunt specifice dialectului daco-român, Hajdeu vrea deci să dovedească existența a două centre de formare a limbii române. Un centru a produs dialectul daco-român, celălalt centru dialectul macedo-român.

Acestea erau afirmațiile, discuțiile controversate în legătură cu chestiunea originii și locului formării limbii române, până către sfârșitul celui de al XIX. veac.

1) „Filmă”, înseamnă norul de praf și de fum și se ridică în mijlocul unei păduri în furtună.

7. Odată cu noul secol, care era sortit să deslege atâtea chestiuni vitale pentru neamul românesc, apare personalitatea, care prin afirmațiile sale cu caracter pur științific, pune cap tuturor discuțiilor și controverselor, rezolvând problema originii și locului formării limbii române.

Este îndeobște cunoscut că orice afirmațiune științifică nu poate lua un caracter absolut pentru eternitate, poate lua însă un caracter de „categoric”, pentru momentul științific actual.

Nu putem ști dacă viitorul nu va putea schimba ceva din afirmațiile formulate de profesorul Ovid Densusianu (căci această este marea personalitate în materie lingvistică de care este vorba), însă, pentru epoca noastră, conform documentelor pe cari le avem actualmente la dispoziție, lucrarea „Histoire de la langue roumaine”, are caracter de lege absolută în privința mai tuturor fenomenelor lingvistice românești.

În privința originii limbii noastre și a locului unde s'a format ea, profesorul Densusianu are următoarea teorie:

Poporul românesc, între veacurile III și VI se găsea întins pe tot teritoriul dintre nordul Carpaților și Balcani. Toată această populație vorbea o limbă comună cu toate celelalte popoare romanice, din centrul și apusul Europei: „romanul”.

Odată cu stabilirea barbarilor prin diferite centre din Europa, popoarele latine au fost despărțite între ele de aceste mase de populație barbară. Din aceste separațiuni de populație iau naștere diferite caractere diferențiale și astfel se formează limbile moderne de origină latină.

Asfel ia naștere și limba română.

Limba noastră începe să existe atunci când populația de origină latină, ce se găsea în Iliricum (o provincie romană dela sudul Dunării, cam acolo unde este Serbia de astăzi), a fost despărțită de populația latină ce se găsea în Italia și în sudul Tirolului.

Din această separațiune iau naștere trei limbi: „1) limba italiană, 2) dialectul vegliote, 3) limba română.”

Deci profesorul Densusianu, plasează centrul formării limbii române tot în sudul Dunării ca și Rösler, însă nu în Moesia, unde îl plasează acesta, ci în Iliricum.

Această controversă în privința centrului de formare a limbii române, Densusianu o rezolvă astfel:

Marea asemănare ce există între limba română și cea italiană sau dialectul vegliote, dovedește că această limbă s'a format într-o regiune foarte apropiată de Italia sau Tyrol; iar această provincie nu putea în nici un caz să fie Moesia, așa cum pretinde Rösler, ci Iliricum.

Deci centrul de formare al limbii este Iliricum, însă lucrul acesta nu implică existența elementelor de populație română în Moesia, sau în nordul Dunării.

Legăturile dintre aceste populațiuni și dintre aceea din Iliricum, erau foarte numeroase și foarte dese.

Provincia dintre Savă și Dunăre era, însă, aceea, care din punct de vedere lingvistic, exercita influența preponderentă în celelalte regiuni populate cu Daco-Romani.

Iliricum a fost preponderentă numai în materie lingvistică, dar nu avem nici o indicație, pentru a crede că a fost preponderentă din punctul de vedere al intensității populației.

8. În cece privește însă, teoria lui Rösler în privința inexistenței elementului daco-romanian la nordul Dunării, profesorul Densusianu combatte în modul următor cele cinci puncte principale din argumentarea profesorului austriac:

I) Lipsa elementelor lingvistice germanice vechi nu pot dovedi lipsa de populație romanică în Dacia, deoarece Gepezi și chiar Ostrogoții au fost colonizați și în Moesia, unde tocmai Rösler situează centrul de formare al limbii române. Dacă ar fi trebuit să se facă oarecare difuzare de elemente germanice în limba română, aceasta ar fi trebuit să se petreacă chiar în Moesia. Lipsa de elemente germanice în limba română, dovedește lipsa unei difuzări între elementele germanice și cele române. Atât, și nimic mai mult!

Acum, foarte recent, unii filologi români, ca să se arate că există elemente germanice în limba noastră și în cazul când aceste ipoteze ar putea fi verificate ca juste, teoria lui Rösler, care contestă continuitatea nord-dunăreană, prin lipsa elementelor germanice, ar cădea ca fiind injustă.

II) În cece privește abundența formelor lingvistice grecești, aici Rösler nu face deosebirea între formele grecești introduse prin intermediul limbii latine, adică forme de bază, și între formele introduse în epoca byzantină.

În privința formelor din prima categorie, nici Rösler nu ar căuta să mai poată dovedi ceva; iar în epoca byzantină influența grecească (faptul este îndeobște cunoscut) era așa de mare, încât nu vedem de ce nu ar fi putut trece Dunărea și ar fi avut scrupulele de a rămânea numai în Balcani și în Moesia, când nici Caesar măcar, nu a avut scrupule când a trecut Rubiconul!

III) În cece privește forma bulgară a unor elemente lingvistice slave din limba noastră, acesta este astăzi un argument complet perimat. Pe departe istoria ne arată că Bulgarii au trăit și la stânga Dunării, iar pe de altă parte este cunoscută existența prin părțile Daciei a unui popor de origină slavă, a cărui limbă era foarte asemănătoare cu aceea a vechilor Bulgari.

IV) Elementele albaneze din limba română au importanță cantitativă și calitativă, numai cele cari au fost transmise limbii române prin intermediul celei latine.

Celelalte elemente albane sunt așa de puține

și de inexpresive, încât nu pot prezenta vre-un interes oarecare în disertația redusă de față.

V) În cece se privește chestiunea identității dintre dialectul macedo-român și cel daco-român, Rösler nici de data aceasta nu poate dovedi nimic, deoarece este cunoscut că între secolele III-VI populațiile romanice dela sudul Dunării și cei dela nordul Dunării au fost în continuă migrațiune și era deci normal ca limba lor să fie foarte asemănătoare.

După cât se vede argumentele lui Rösler nu sunt de negăduit. Primul savant român care le-a combătut cu argumente compatibile calității a fost istoricul A. D. Xenopol.

Contra-argumentarea lui A. D. Xenopol se aseamăna foarte mult cu aceea a profesorului Densusianu, (enumărat aici, mai sus) care nu a făcut altceva decât să o reia și să o argumenteze lingvistic.

9. Un alt savant român care a combătut afirmațiile lui Rösler, am văzut mai sus, că a fost și Bogdan Petriceicu Hajdeu. Dar profesorul Densusianu dovedește că argumentarea lui Hajdeu nu este cătuși de puțin științifică.

Nu avem nici un indiciu pentru a presupune cuvântului doină o origină dacică.

În cece privește cuvântul filmă, chiar dacă este de origină germanică nu prezintă mare importanță deoarece circulația lui este foarte redusă.

Iar cuvântul troian nu poate veni din limba latină, deoarece evoluția obișnuită a vocalelor dela latina rugăre la limba noastră, nu se putea face astfel încât să ajungi dela Traianus la troian.

Cuvântul troian a venit din limba latină însă prin intermediul celei slave.

10. Densusianu însă aduce foarte, foarte numeroase argumentări lingvistice.

Dintre acestea cele mai importante sunt: I) palatalizarea labialelor și II) transformarea grupului ci, gi în chi, ghi.

I) Deoarece, în dialectul macedo-român, labielele sunt palatalizate iar în cel daco-român, acest fenomen nu se petrece, putem trage concluzia că au fost două zone de formare a limbii române și aceste zone nu puteau fi decât una în sudul, iar alta în nordul Dunării. Deci a existat continuitate nord-danubiană.

II) În limba ce se vorbea prin Moravia s'a observat fenomenul lingvistic, caracteristic numai limbilor latine al trecerii grupului „ci” și „gi” în „chi” și „ghi”.

Singura populație latină care s'ar fi găsit prin mijlocul păstorilor moravi, nu ar fi putut fi decât Români nord-dunăreni.

Bine înțelese aceste argumentări susținute solid, în mod științific de domnul profesor Densusianu, au dus la rezolvarea integrală a chestiunii. Dar aceste chestiuni, ating problema „continuității”, care face obiectul unei alte disertațiuni.

AL. DRAGOMIRESCU-BARANGA

INSEMNAȚI

Rânduri târzii pentru „Moș Creangă“

„S-au întredădă și-mi aduc aminte
ce vremi și oameni mai erau în pă-
șile noastre pe când începusem și eu
drăgălița Doamnei, a mă rădica băie-
țu la casa părinților mei, în satul Hu-
mulești, din țarg, drept peste apa
Nemțului, sat mare și vesel, împăr-
țit în trei părți, care se tin tot de una:
Vatra satului, Deleni și Bejani“.

Așa încep „Amintirile“ din copilărie ale lui Ion Creangă, vremuri, de care ne desparte astăzi: aproape un veac.

Cu tot timpul, care a trecut dela apariția lor însă, „Amintirile“ lui Creangă — fiind pitorești, rustice, pline de viață, străbătute de un adânc suflu de primitivism popular, oglindind într'un întins tablou viața materială și sufletească a țărânului moldovean, scrise într'un grai simplu, țărănesc, moldovenesc, nu s'au învechit, ci din contră trăiesc dincolo de timp.

Care dintre noi nu a fost fermecat de citirea „Amintirilor“ lui Creangă, gustând savuroasa povestire a sburdănițiilor sale ștregărești?

Care dintre noi nu-și mai aduce măcar aminte cum a fost dus la școala din Brousteni, de către bunicul său David Creangă din Pipirig, căzând pe drum în Ozana? — cum s'a umplut de râie dela caprele gazdei; sale Irinuca? — sau de atâtea alte întâmplări din copilăria sa, de un colorit specific, de o prospețime și de un haz autentic?

„Amintirile“ lui Creangă vor fermaeca încă multe generații de cititori, întipărindu-se adânc în sufletele lor.

Dar poveștile lui Creangă?

„Harap Alb“, „Ivan Turbincă“, „Fata babei și a moșneagului“ și celelalte, cu eroii lor, plâsmuiri de basm, care — copii fiind — ne-au înflorit imaginația pe tărâmul miraculosului, când urmăream cu înfrigurare, firul tors alene din caerul poveștilor lui Creangă.

Basmelor lui Creangă au un caracter specific românesc, prelungind eposul din poezia populară, iar eroii săi trăiesc o viață autentic țărănească.

Același umor, al țărânului mucalit din Humulești le caracterizează.

Și basmele lui Creangă vor legăna desigur, pe punțile închipuirii, încă generații și generații de copii, care vor visa și ei într'o noapte, de pildă, după citirea lui „Harap Alb“, pe unul din acele personaje fabuloase, de mituri, atât de uriașe în energiile lor primitive ca: Cerița, Setița, Ochilă, Flămânzila...

„Moș Creangă“, plâsmuitorul de viață veșni-

că a „Amintirilor“ și „Poveștilor“ s'a dus de mult dintre noi.

S'a dus însă numai material, căci spiritual va trăi deapuri, în opera adânc autohtonă, pe care ne-a lăsat-o.

„Cultură și literatură“

A apărut de curând în „Biblioteca pentru toți“, o cărtică intitulată: „Cultură și literatură“ de criticul G. Ibrăileanu, a cărui chip, se desprinde de pe fondul verde al copertei.

Ibrăileanu, marele iubitor de literatură — acel care a avut rolul primordial în ideologia literară „Poporanistă“, și care a fost: spiritul conducător al „Vieții Românești“ și largul îndrumător al scriitorilor dezvoltai la această revistă — mort acum un an, ne-a lăsat o operă cuprinzând: mai multe volume de critică, de o înaltă valoare, precum și romanul superior „Adela“, de fină introspecție psihologică.

Recentul său volum „Cultură și literatură“ intruște un șir de articole: „Caracterul specific național în literatura Română“, „Înainte și după război“, „Literatura momentului“, „Învălmășite istorie literare“, „Problema limbii literare“, „Ortografia și unitatea limbii“, „Cultura pentru popor“, și „Literatură și femeie“, publicate în numerele „Vieții Românești“, curând după război, și care sunt de un mare interes istorico-literar.

Sunt studii, care înfățișează ideile lui Ibrăileanu — scrise într'o epocă de tranziție: cea imediat premergătoare războiului — asupra mai multor probleme importante, privitoare la evoluția literaturii noastre de până atunci, cât anticipând și asupra caracterului ei din viitor, încercând să-l explice, bazat pe o trăsătură moti- tivare logică, precum și prin intermediul însemnatelor prefaceri sociale, create atunci.

„Cultură și literatură“, vine să-i întregască opera, ilustrând încă odată, că G. Ibrăileanu, dincolo de viață, rămâne totuși dela Maioreșcu încoace, unul din singurii noștri critici, cu adevărat mare.

Dinu I. Pillat

Somnul și Moartea

Thanatos și Hypnos

Somnul și moartea, o soartă veselă și una serioasă, care din timpuri străvechi au părut oamenilor de o importanță atât de mare, în cât aceasta le-a personificat în două zeiță; aducătoare de somn și uitare. Până și vechii Greci vedeau somnul și moartea atât de înrudite în cât au avut credința că sunt doi frați, doi frați gemeni: Thanatos și Hypnos, fiți Nopții.

În legenda Halkyoniană ne este descrisă reședința lui Hypnos:

„Pe marginea stângă a pământului se află un munte cu o pesteră adâncă; acolo stăpânește zeul somnului. Niciodată nu pătrunde acolo raza lui Helios; o ceață deasă se ridică din pământ și învelește totul, în amurg. Nici sunet, nici lătrare de câini, nici glas omensc nu turbură tăcerea eternă. Numai un păruș lin curge murmurând adormitor în fața intrării în pesteră; pe malurile lui răsar nenumărate buruieni mirositoare, din care noaptea își strânge miresmele-i amietoare. Nici o ușă care să scârțâie nu se află în clădire, poarta i-e în totdeauna deschisă. În fundul primei încăperi este un pat din abanos acoperit cu nenumărate perne; pe acestea doarme zeul, fiind inconștient de mii de feluri de vise, fiți săi, printre care se află și Morfeu.“

Thanatos ne este prezentat în plastică, sub

Sânge:
Thanatos în
vizitarea lui
Dürer.

Drăgăle:
Thanatos
Prieten.
(Rethel)

înfățișarea unui tânăr frumos, cu o față răsturnată, pe când Hypnos, fratele-i înaripat, este încoronat cu mac și posedă un corn din care picură toropeală.

Pe când artiștii antici desemnau moartea prea blând, sub înfățișarea tânărului Thanatos, cel cu torta răsturnată, transformându-l într'un fel de liberator al sufletelor, Evul Mediu creștin o vedea numai ca pe o distrugătoare a oamenilor, care nu adormea numai pe cel obosit, ci îndepărta dela cupa vieții și pe cel fericit de a munci, pe cel cu un trai fericit.

Pe fața osoasă se profila atunci un rânjet batjocoritor, o bucurie jocosă de răpirea izbită. Numai târziu putu moartea să fie numită de gura poporului „prietenul celor sătui de viață“ și aceasta era mai mult un eufemism decât o împăcare cu sinistrul personagiu.

Trebuie să treacă mult până ce creștinismul formă Ingerul morții, care ar petrece pe credincioși până la porțile raiului; aceasta pentru a îndepărta groaza.

Nici un pictor n'a reușit, probabil, să înfățișeze moartea atât de impresionantă și unică decât Albrecht Dürer.

Dar nici un artist n'a văzut-o mai puțin groznică și mai puțin înfricoșătoare decât Rethel.

„Thanatos prieten! Nimic nu-i amarnic aci, numai bunătața — dacă acest cuvânt poate fi pronunțat alături de moarte — este vizibilă, și pacea.“

Marie Fischer — Galați

Despre putințele genului amintirilor

Cred că dacă s'ar cerceta care sunt producțiile literare cu cari debutează adolescenții, primul loc s'ar da amintirilor.

Fenomenul se datorește ușurinței cu care materialul acesta se găsește la îndemâna oricui și puterii cu cari se oferă scrisului. De sigur oricine a stat câteva timp la țară, a avut vre-o întâmplare tristă sau a revăzut locuri dragi după mult timp.

Cuvântul însă, de îndată ce se îndreaptă către mulți, de îndată ce nu mai e folosit în conversație sau scrisori, când persoana noastră interesează (indiferent din ce motive) și nu ceiașe spunem, trebuie întrebuințat astfel, ca să devie o valoare prin sine, cel ce scrie rămânând să capete strălucire ca sateliții. Iar valoarea, devine cuvântul în două chipuri: slujind ca mijloc de comunicare a cunoașterii, în știință, filosofie, istorie și ca mijloc artistic, adică formă a unui material sensibil.

Între aceste două puțințe ale cuvântului amintirile caută mai cu plăcere pe cea de a doua, pentru că evocarea amintirilor este însoțită întotdeauna de un sentiment de plăcere duioasă. Și se aleg pentru a se trece în amintiri faptele cari sunt socotite cele mai ale noastre, adică deosebite de ale celorlalți. Cum însă amintirile-arte sunt foarte rare, se arată că aceasta nu este destul ba poate chiar o piedică. Pentru că toate aceste momente sunt privite ca celelalte bunuri obișnuite materiale, cu un fel de mulțumire că le avem și că le putem arăta și altora. Sentimentul acesta este însă comun tuturor oamenilor și împiedică de a fi tratat în artă. Căci condiția esențială a oricărui nou produs de artă este să-și dea o emoție artistică cu totul nouă.

Aceasta depinde însă de lumina pe care o

arunci asupra faptelor, de maniera de a le vedea și nu de fapte însăși. A scrie deci în amintiri despre fapte pentru ele, a scrie amintiri narative nu este a face operă de artă, ci de istorie (dacă bineînțeles îndeplinește condițiile acestea).

Amintirile sunt de natură lirică și ca atare cuvântul și expresia nu vor fi căutate pentru exactitatea cu care folosesc în povestire (nu cred că se poate vorbi de o valoare a cuvântului în narațiune ci mai de grabă de una a conținutului) ci se vor alege după puterea lor sensibilă. Căci în anumite cazuri și lirica, muzicală prin natura ei, este una, când cuvântul încetează de a fi cu totul simbol, și prin suare puterea de a ne produce anumite stări sufletești. Am citit adesea poezi al căror înțeles în cuvinte abia dacă îl prindeam aproape într'un chip subconștient, dar nu aveam sentimentul neînțelegerii, al rămânerii exterioare a operii, ci o anumită impresiune sau sentiment. Adăncirea posterioară a bucutii, mi-ajută înțelegerea, sau dacă vrei, justificarea impresiunii prime și nicidecum nu mi-o schimbă (cercetarea din punct de vedere acustic este de aceea, pentru mine, justificată).

Acestei cerinți a liricii trebuie să i se supună și genul amintirilor. Trebuie ca nu prin conținut, ci prin formă să se realizeze unicitatea operii și unitatea de sentiment sau de impresiune pe care o lasă cititorului.

În rândurile de mai sus n'a fost deloc

vorbă de cei ce uzează de clișeu, această fiind

goniți fără luptă din templul artei.

M. Bărbulescu

CRONICA ȘCOLARĂ

Privești Românești

Îeșind din zgomotul infernal al Bucureștiului, în mijlocul naturii și înconjurat de colegi și profesori, poți da frâu liber gândurilor tale și să rezolvi având în față realitatea, diferite probleme ce ți le-ai pus și pe care nu-mai văzându-le le poți explica. Nimic nu-mai frumos, decât astăzi când vremurile de zbucium ale poporului românesc au trecut și când țărânul român cu firea lui cea blândă își vede liniștit de treburile lui, să viziteze plaiurile vechilor noștri strămoși, care au purtat stindardul libertății, înfruntând toate pe-

riciole vremii. Date fiind acestea, Miercuri 24-III-1937 la ora 11.50 cu toții eram în gară iar voioșia și iureșul copilăresc se putea citi pe fața fiecăruia. La fluierul strident al locomotivei, ne luam la revedere de la cei care ne însoțiseră, pornind să vizităm mureața vale a Olteului, în tot ce au ele mai caracteristic. Trenul aluneca ca o săgeată, iar noi pe la ferestre privim peisajele care treceau rând pe rând prin fața noastră. Oboșala însă inecul cu inecul ne stăpânește și ne retragem rând pe rând în compartimen-

tele rezervate, meditănd la frumusețile ce le vom vedea. Din moment ce trenul în goana lui nebună trece Olțul, vechiul râu care desparte cele două țări surori și care a fost motiv de inspirație pentru poezii noastre, pătrundem într'un nou ținut: Oltenia. Mărginită la nord de munți și dealuri, pentru noi Românii, Oltenia își are însemnătatea ei, iar faptele fililor ei sunt înscrise cu litere de aur în cartea țării, servind drept pildă generațiilor de mai târziu. De pe aceste meleaguri, s'au născut rând pe rând oameni, care au susținut ideea de libertate, care s'a întins cu o repeziune uimitoare în celelalte provincii. Acum trei sute și ceva de ani, când țările noastre suferau din greu jugul turcesc, se ridică cea mai mândră figură a trecutului nostru, Mihai Viteazul, care purtând ideea de libertate, reușește să unească pentru o clipă sub mâna lui, cele trei surori: Tara Românească, Moldova și Transilvania. Dacă însă ura dușmanilor cotropitori l-au împiedicat să-și atingă țelul dorit, Mihai Viteazul căzând jertfă dorinței după glorie a lui Basta, la Turda, va rămâne în sufețele adevăraților Români care l-au înțeles, un simbol al idealului urmărit de neamul nostru, până în zilele glorioșului rege Ferdinand. Ca un urmaș al lui Mihai Viteazul, acum o sută și ceva de ani, din mijlocul pandurilor săi, nămai putând răbda nelegiuirile domnilor fanarioți. Tudor Vladimirescu se ridică în fruntea Românilor patrioți, purtând steagul libertății. Mergând alături de Românii cotropiți, împărțind în orice clipă durerea lor, Tudor Vladimirescu, numit de țărani domnul Tudor, pătrunde până la București, răsturnând orice viedică, reuzând orice alianță propusă și susținând sus și tare dorința tuturor Românilor. În mijlocul acelei fierberii, când Turcii nu au înțeles rostul răscăleii lui Tudor, el cade jertfă în mâinile Grecilor pe care-i urăse atât de mult și împotriva cărora el se răsucise. Dacă timpurile vechi și-au dat tributul lor prin M. Viteazul și T. Vladimirescu, nici împrejurările vitrege de mai târziu nu s'au lăsat mai prejos. Gestul Ecaterinei Teodoroiu, eroina de la Jiu, va rămâne un simbol în sufletul tuturor Românilor, care înțeleg că în țara românească, nimeni nu trebuie să se amestece, ea putându-se conduce foarte bine singură. Lăsându-și părinții, frații, prietenii, urmărind un singur gând: liberarea României și respectarea drepturilor ei, Ecaterina Teodoroiu, alături de soldații noștri, luptă împotriva dușmanului hrăpăret, și cade și ea jertfă ca mulți alții, pentru patria ei scumpă. Astăzi, vizitând plaiurile acestea care odinioară au fost izvorul tuturor revoluțiilor românești, sufletul ți se umple de cele mai frumoase simțăminte, iar inima își accelerează

pulsul ei. Locuitorii Olteniei, vârstari de ai lui Mihai Viteazul și Tudor Vladimirescu, te privesc cu brațele deschise, bucuroși că-și revăd frații lor de peste Olt de care sunt străniși legați. Vizitând ținuturile unde domniitorii noștri au trăit și au înălțat rând pe rând lăcașuri de închinăciune, trăiești parcă timpurile vitrege ale Românilor și prea-mărești aceste ființe, care în orice chip au știut să străvitească puhoiul dușman și numai datorită strădănuiei lor putem trăi astăzi mai mult sau mai puțin liniștiți în țara noastră peste care suntem stăpâni. Pentru că timpul nu ne îngăduie, ne despărțim cu părere de rău de aceste privești frumoase și pornim spre nord să vizităm plaiurile unui alt ținut cu trecut istoric: Ardealul. Răcoarea aerului de munte ne înviorază și ne întărește. Autobuzul urcă și soboară terenul accidentat, iar noi la geamuri privim din fugă munții care parcă merg și ei contrar nouă. Dacă Oltenia a fost centrul ideilor de libertate, Ardealul nu s'a lăsat mai prejos. Înconjurat deoparte și de alta de munți, cel care îl vizitează i se pare ca o cetate naturală bine înțărâită. Pătrunzând în mijlocul lui îți dai perfect de bine seama de bogățiile ce le prezintă și totdeauna îți poți explica cauza pentru care neamurile dușmane răvneau și răvneau încă la ei și sub orice pretext caută să ni-l smulgă. Brașovul, centrul important al industriei românești, se ridică măreț deasupra celorlalte orașe, oferind vizitatorului peisajele cele mai frumoase.

Pătrunzând mai adânc pe meleagurile unde odinioară Mihai Viteazul, Horia, Cloșca și Crișan și Avram Iancu susțineau cauza Românilor în fața împăraților aște stăpânitori, îți amintește de grozăviile ce bieții Români le

Profesorii și elevii clasei VIII în Cheile Bicazului.

sufereau și de soarta pe care au avut-o cei care nu cereau altceva, decât dreptate. Și din punct de vedere literar Ardealul își are însemnătatea lui. În timpul domniei fanariote, când învățământul românesc era periclitat, cei care așteptau sentimentele naționale și le-a răspândit peste munți, a fost Gheorghe Lazăr. Mulțumindu-se întotdeauna cu puținul ce i se oferea, el luptă din greu cu vitregia timpurilor, pentru înălțarea Românișmului, până în ziua când, bolnav, părăsește Bucureștii spre a muri. În satul său natal din Ardeal, Avrig. Vizitatorii care astăzi trec pe la mormântul lui Gheorghe Lazăr, nu pot a nu se opri o clipă și a preamări această ființă scumpă ca multe altele. Pornind mai departe și urcând din greu pe munții Gherghilului până la cheile Bicazului, la fiecare moment, admirația îți crește și te găndeste cum un rășor mic ca Bicazul, a putut să sape acest minunat drum străjuit deoparte și alta de munți înalți. Astăzi, nestingherit decât de mici stânci, își urmează

Culturale

Domnul Emanuel de Martone, distinsul savant francez, care a deschis Geografia drumuri nouă prin studiul aprofundat al țării noastre, a deslins de curând în București, ca să revadă țara pe care d-șa a considerat-o ca având unitatea geografică cea mai perfectă depe glob.

Profesorul de Martone a adresat cu prilejul vizitei sale în România, o curvântare la microfonul Societății de Radio-difuziune.

Sub conducerea spirituală a d-lui profesor Rădulescu-Motru a apărut de curând „Românișmul” revistă de doctrină națională și democratică. Din primul număr reținem colaborarea d-lui Prof. universitar Petre Andrei, autorul recentului volum „Sociologie românească”.

Cu prilejul unui proces la Curtea cu juri din București, scriitorul leșan Ionel Teodoreanu a îmbrăcat — la figurat — roba avocatului, susținând timp de câteva ore dreptatea cauzei unuia din boxa acuzaților. Se zice că pledoaria a fost un „regal de artă” prin noutatea imaginilor și prin parfumul de autentic moldovenism al stilului.

Ce-ar zice d Teodoreanu la propunerea de-a publica această pledoarie?

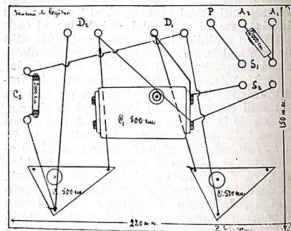
Merită subliniat cu deosebită atenție

cursul său când liniștit, când zgomotos, ducându-și mai departe, an după an opera lui de întregire. La întoarcere, drumul pare mult mai obositor. Înșirați rând pe rând, căutăm să iuim pasul pe cât putem, ca să ajungem la autobuze, care ne așteptau la intrare. În sfârșit, excursia e pe sfârșite. Iată-ne din nou în tren, plecând spre capitală, de care acum patru zile ne despărțeam voioși. Dacă frumusețile au fost prea multe, pentru a le ține minte pe toate, totuși majoritatea din noi, ne-am despărțit de aceste plaiuri, pătrunși de un singur gând. Nouă generațiilor din ziua de azi, ne este incredințată de a contribui mult la romanizarea ținuturilor care au fost sub stăpânire străină, să fim mândrii de ceace avem și să ducem mai departe opera vitejilor noștri strămoși, pentru ca urmașii noștri să ne preamărească în orice moment și loc și să nu ne blesteme că nu am păstrat, ceace strămoșii ne-au dat prin jertfa sângelui lor.

ILIE GEORGESCU

faptul că luna trecută trei teatre au prezentat câte o premieră originală. D-na Claudia Millian cu „Vreau să-mi trăiesc viața” la „Național”, dr. Costăchescu cu „Scurt-circuit” la „Veseli” și înstărit d. Mircea Ștefănescu cu „Lupul și sania” la „Regina Maria” au dovedit că dramaturgia românească are resurse suficiente ca să poată trăi.

Schemă de legătură.

Un grup de cititori, radio-amatori, ne roagă să publicăm schema de legătură a aparatului publicat în numărul 5-6. Ne executăm.

P. A.

Foarte modeste observări

„Neo-semănătorism”

În numărul trecut al „Vlăstarului”, poezia melodiosă și blajină, cu sunet de talangă, cu imagine de pași verzi și cu miros de mere coapte a „Semănătorului”, a câștigat o postumă victorie.

Doi tineri colaboratori ai noștri, domnișoara Mariana Bogdan și domnul Dinu Pillat, ne evocă în două pagini de amintiri, viața noastră rurală. Însă nu așa cum ne-a obisnuit în ultimul timp, literatura noastră.

Înainte de război, când „Junimea” era la asfințit, două curente erau în floare și în strălucitor antagonism.

Cel „semănătorist” și cel „poporanist”.

Imediat după război, când a apărut „Ion” al lui Rebreanu care este punct de mare încreșcare în evoluția noastră literară, poporanismul învinsese.

Rebreanu crease literatură pură și încă măestrit lucrată, dar problema pur socială îl domina. Ion împarte „glasul iubirii”, cu cel al „pământului”.

Tocmai asta preconizase și „Viața românească”.

Semănătorul a trecut peste războiu foarte greu; dincoace de pod îl aștepta o lume cu totul nepotrivită lui.

Problemele sociale, economice și politice erau atât de acute în cât aproape nimeni nu se putea sustrage lor.

Tineretul mai puțin ca ori cine, în întregime se găsea sub dominația arbitrară — pentru că nu se manifesta în virtutea unei legi absolute — și abuzivă — pentrucă nu o solicitase nimeni — a socialului.

Și iată că în numărul trecut al revistei, țărânul român și ruralitatea noastră ne este din nou înfățișată în caracterul său artistic.

Domnișoara Mariana Bogdan, culesul porumbului, nu-i prezintă o problemă economică și nici măcar una socială, ci pur și simplu, prilej de contemplare artistică. E drept la un moment dat face o reflecție) cam lipsită de

1) Raportul direct proporțional dintre grâmezile de porumb și hărnicia oamenilor.

înșiriri artistice; dar în orice caz, este o sentință etică și nici decum o afirmație cu caracter etic sau social.

Și așa mai departe... contemplant, pașiți, holde auri, cîrpit de pășărele, strălucire de lună... aer bun, etc.

Domnul Pillat de asemenea la țară mai are timp să privească în albume amintitoare de trecut, să se plimbe cu docarul și apoi să... contemple.

Nici la dânsul preocupările sociale sau economice, cari au străbătut aproape cu totul, literatura contemporană nouă, nu se resimt.

Nici pe dânsul nu-l preocupă problema a-nalfabetismului, sau prea larga și nefericita existență a boalelor sociale, sau împărțirea necontenită a loturilor, până la totala fărâmițare, sau murdăria în care trăiesc vitele, sau mortalitatea majorității pruncilor, înainte de a vedea bine ce este lumea, care nu va mai fi a lor, sau atâtea și atâtea lucruri triste, la cari trebuie să ia aminte toți, pentru a le stărpi atâta timp cât nu va fi prea târziu.

În ori și ce caz e bine că cel puțin în suflutele foarte tinere semănătorismul mai persistă.

Să mai fie și oameni fericiți pe lumea asta; să mai fie și astăzi oameni cari pot vedea nu-mai latura artistică a problemei rurale și cari nu sunt total absorbiți de prea tragica realitate.

Nu mai că prea multe fotografii și excesul de docar este puțin cam feudal domnule Pillat! Și feudalitatea este cam imorală în vremurile de totală mobilizare civică de astăzi.

În orice caz amintirile domnișoarei Bogdan și ale domnului Pillat ne-au adus liniște în suflet, ne-au înfățișat o lume artistic de frumoasă, care din fericie mai există încă, însă nu poate ochiul nostru să o deslușească complet dintre greutate și ne-au reamintit o literatură ce a fost de mare faimă pentru suflul Românilor.

Frumos reviriment al „Semănătorului”, sfătos moșneg cu barbă de basm. Frumoașă manifestare de neo-semănătorism.

A. D. B.

c. 7074

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL“ * BUCUREȘTI STRADA BREZOIANU Nr. 23—25